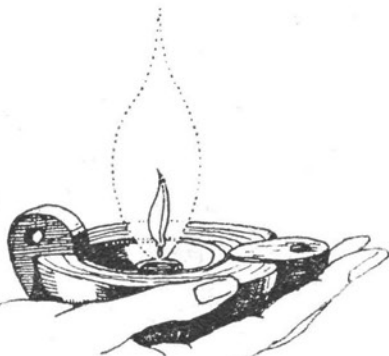

Poštnina plačana v gotovini.

5

1934
ŽENSKI
LIST.

VIGARED

VIGRED, ženski list z Modno in Krojno ter Vzorčno prilogo. — Izhaja vsak mesec. — Naročnina znaša Din 25.—, z mesečno prilogo Din 50.—. Če se naroči 20 izvodov (brez priloge) pod enim naslovom, le Din 20.—, za inozemstvo Din 32.—, s prilogo Din 64.— Izdaja konzorcij Vigredi (Vida Masič) v Ljubljani, Masarykova cesta, 12. Uredništvo (odgovorna urednica Zora Poženel) in upravnništvo Masarykova cesta 12, palača Vzajemne zavarovalnice. Tiska Misijonska tiskarna v Grobljah, za tiskarno odgovarja Jožef Godina C.M.— Telefonska številka 3519.

Sklep uredništva 10. prejšnjega meseca. Rokopisov uredništvo ne vrača, nenaprosenih prispevkov ne honorira.

Rokopisi in vsi dopisi, ki se tičejo vsebine Vigredi, naj se naslovi na uredništvo, vsi dopisi glede naročil, reklamacij in naročnine pa na upravnništvo Vigredi, Masarykova c. 12, Ljubljana.

V S E B I N A

Bela srca. (Lojze Županov). — Ti si večni praznik moj. (M. Elizabeta). — Marija med angeli in rožami (slika). — Male dolžnosti. (F. Zupančič). — Pod okni. (Mara Stepanova). — Up. (Ana Galetova). — Proletarska družina (slika). — Naša ljubezen Tebi Gospa. (dr. p. Roman Tominec). — Sprehod po Splitu. (A. Golob). — Peristil stolne cerkve v Splitu (slika). — Sarkofag mons. dr. Fr. Bulića (slika). — Med stroji. (Ranfl Ivan). — Dorica, božji otrok. (Stanko Cajnkar). — Hiša v Grapi. (Venceslav Winkler). — Deklica. (Evica). — Bitka na koru. (Ana Galetova). — Majski čar (slika). — Žena in delo. Kdor ne dela, naj tudi ne je. Ljubezen mora zmagati. Določila o delavski plači. Vprašanja in odgovori. (R. Smeru). — Kolodvorski misijon. V domu Caritas socialis na Dunaju. (Janka B.) — Po ženskem svetu. — Iz naših krogov. V Rožnem domu. Prijateljici. (Francka Gruden). — Gospodinjstvo. Kuhinja. Vprašanja iz zdravstva. (Dr. Justin). Delo na vrtu. Vprašanja iz gospodinjstva.

Naročnice, ki so dobile nepopolne številke, naj se oglasijo, da jim jih uprava zamenja s celotnimi.

VIGRED

LETO XII. ~ LJUBLJANA, 1. MAJA 1934. ~ ŠTEV. 5.

Lojze Županov:

BELA SRCA.

Povest učiteljice Majde.

(Nadaljevanje.)

6. Svatovanje.

Belokranjske svatbe imajo povsem drugačen obraz kakor v drugih krajinah. Vse se tu dramatično razvija po starih običajih. Že prošnja je polna slikovitosti in naravnost pesniških domislekov, prav tako presladki čas tritedenske zaroke, vožnja bale, pot v svatovsko cerkev in nazaj, svatovanje ter končno odhod neveste v novi dom.

V prostorni sobi Šumčeve hiše so svatje posedli okrog mize, ki se je prožila med podolžnima stenama. Spočetka se je družba le malo razgibavala, nič niso pomogli duhoviti nagovori starešine, nič veseli vrisk harmonike, nič redke napojnice. Čim bolj pa se je nagibal dan in so začeli temneti koti v sobi, je polagoma stopala nad svate brezskrbnost in otroška razposajenost z vsemi staroverskimi običaji, ki spremljajo belokranjske svatbe.

Škalov Jože in Šumčev Tine sta sedela ob oknu, daleč od stranske mize, kjer je samevala Majda ob svojih starših. Nemo je sedela in z veliko zbranostjo sledila vsem pesniškim napojnicam, ki jih je starešina stresal iz rokava. Prav tako jedilom, ki so v gotovi vrsti prihajala na mizo; in harmonikarju Lojzu, ki je s čudovito doživljenostjo izvabljal ubrane speve. Včasih pa se ji je nevede ustavilo oko na Tinetu, ki je sam vase zagrenjen sedel pred prazno čašo in mislil svoje misli. Zanj ni bilo ne svatovanja, ne toplih spevov, ne veselih obrazov. Jože pa je ves prešeren ujel zdaj to dekle zdaj ono in se zavrtel z njimi po prostornih tleh.

»Po učiteljico grem«, se je nenadno obrnil k Tinetu. »Kaj se bo vraga tako držala, saj ni grofovska!«

Novi valček ju je pognal v lahno valovanje, ko da se vetrič sklanja nad veselimi rožami po senožetih. Nič tistega vzvihranega, kar

vidiš v trdih obratih kmetских plesov, ki se poženo v godbo kot nebrzdana reka, marveč kot nekaj pridih iz večnosti.

»Vražje lepo plešeta!« so svatje priznavali.

Tine se je ozrl v lep obraz učiteljice Majde, ki je bil med plesom kot ožarjen od nečesa nadzemskega. Prvič je videl, da je to tuje dekle v resnici redek cvet njegove vasi. In da je skromno ter na vsa burna vprašanja Jožetova komaj odgovarja. Ljubeznivo in nežno. Ko se je Jože povrnil k Tinetu, je ves iz sebe priznal: »To je pravo dete, ki se ga še ni dotaknil moški dih. Kot roža z vrta.«

Harmonikar je ustavil svoj meh in se zagledal po veselih svatih, ki so brez oklevanja dvignili pesem:

Tičica golobček,
kuščaj mene v gobček.
Ti boš mene, jaz bom tebe,
vselej Bog pomagaj!

Starešina je užgal luč in pozdravil:

»Hvaljen bodi Jezus Kristus.«

»Amen na veke«, so odvrnili svatje.

Ti si golobičica,
jest sem pa golobček ...

Začela se je vrsta napojnic, ki so pele ženinu in nevesti, vinu, petelinu, čibki jarčici, vinski kleti, Jezusu in Mariji ter vsem ljubim stvarim.

»Da bi bila ta drugačna, kot so druge? Ženska je ženska! Nekoč sem veroval v lepoto vseh kot v lepoto Marije Device, danes ne verujem v nikogar več. Mar niso bile tudi one nekoč skromne, odmaknjene od mene? Ne, niso bile. Ob prvem srečanju so mi žgolele, me objemale, me poljubljale, izrekale ljubezen in me varale. Druga za drugo, dokler mi niso upihnille poslednji plamenček vere v sladkost dekliških duš. Že leto dni mrzim lažnjivost ženskih besed in jih ne poslušam več ...«

Oče starešina,
režite petelina,
režite glavco proč ...

»Bog ve«, je razmišljal Tine dalje med tobakovim dimom, vinškim sokom in veselim napojnicami, »kolikerim mladim neizkušenecem ste že upihnille luč sladke ljubezni, da so nenadoma zastrmeli v prazno, sivo življenje brez sonca in dneva. In da bi še kdaj veroval v žensko? Nikoli!«

Z zamišljenim očesom se je nehote zazrl v lepo učiteljico ob stranski mizi. In glej, tam so ga ujele neskončno tople sinje oči, katerim se ni mogel umakniti. Ko da ga zaliva nepoznana sladkost z daljnega sveta. Oči, dvoje blaženih zvezdic, se je otroško nasmehljalo. Ves zbehan se je Tine naklonil proti oni mizi.

Tedaj vstopi v sobo čudno našemljen gost: obraz mu je s sajami zamazan, obleka z vseh vetrov znesena. Starešini izroči pismo, kjer prosi vstopa svojim pajdašem.

»Za pet minut!« odgovori starešina.

Godec zagode, v sobo se vsuje drhal šem. Plešejo med seboj ali pa si iščejo parov med svati. Pod oknom pa voglarji pojo:

Ljuba nevesta ti,
kaj ti je storiti?
Tvoj ženin pri teb' sedi,
moraš ga ljubiti.
Lep je par,
božja stvar,
božji dar.

Tine dvigne znova oči proti stranski mizi. Učiteljice ni. Jože se je tudi nekam umaknil med plesom šem. »Aha! tako. Tudi jaz grem na hlad. Ker imaš že tako lepe oči, bi rad vedel, ali so resnične.«

Vsa veža je bila polna šem, da se je Tine komaj umikal. Tu ni bilo ne učiteljice ne Jožeta. Tine odpre vrata v zadnjo sobo. Tam je sedela na klopi njegova mati, učiteljica Majda pa je ujcala Tinčka, ki se je s peči prekopicnil.

»Grd človek sem«, ga je stisnilo, »takega so me napravile one.«

»Glej, Tine, kako so naša gospodična pridni. Vse tvoje nečake, ki jih jaz ne bi mogla na vrvici držati, ker so tako poskočni, imajo oni v rokah. Tinček je s peči padel, pa ga ni mogel nihče potolažiti. Zda se že smeje. Gospodično ima strašno rad.«

»Imate radi otroke, gospodična?«

»Med njimi je vse moje veselje. Nikoli ne grem od njih razočarana, kakor grem premnogokrat od odraslih. V njih je v resnici še božji dih.«

»Da, božji dih«, je pritrdil Tine.

Učiteljica Majda je že mesec dni hodila sleherno jutro z Anko k maši. Ne iz žive vere, marveč iz pričakovanja po nečem lepem, ki jo čaka v Beli Krajini. In to lepo se ji zdelo veliko kot sam božji

čudež. In čim češče je spremljala Anko, tem mehkeje ji je bilo v srcu. Zdelo se ji je, da je nekaj razprostrlo nad njo mehko perot in jo varuje vsega zlega. Čutila je, da v deželi ljubezni, križev, cerkva in večnih nemirov mora biti Bog, če sploh je. Zakaj le tu je vse razgibano, notranje zamaknjeno, le tu je živ sleherni predmet, le tu je celo kamen poduhovljen. Vse njeno božje doživljanje je bilo srčno.

»Božji dih, kakršnega je polna Bela Krajina.«

»Gospodična, vi ljubite mojo domačijo?«

»Ljubim. Nikjer nisem našla toliko navezanosti na grudo, toliko otroške ljubezni do vsega, kar nudi ta boren kos slovenske zemlje.«

»Otroci in preprostost, to je njen svet«, je pomislil Tine. »Gospodična, ko se boste vrnili, vas bom prosil za en valček.«

»Rada bom ustregla.«

»Kakor moja mati«, se je vračal Tine z mislijo, »skromna, ljubezniva in srce ima. Dekle, ali bi mi znalo prižgati vsaj žarek lepote, katero je zame izgubil svet, odkar sem tako brezkončno sam. S tem žarkom bi se pač laže gnetel skozi laž ulic in knjig. Pa zaman lepa misel. Do danes se še ni pri meni sreča ustavila in se najbrže ne bo nikoli . . .«

Veža se je med tem izpraznila, šeme so se zgubile v noč. Pod okni in pred vrati pa je šumelo. Množice so se pripravljale, kdaj bo harmonika z znanim spevom poklicala darovalce.

Tedaj je Lojz sklonil glavo na prsi kakor vselej, kadar je kako pesem iz srca izlival:

Hvaljen bodi Jezus Kristus,
Jezus Kristus in Marija . . .

Ko da se pomika sprevod na pokopališče.

Ženske si brišejo oči s predpasniki; vsi svatje stoje pojo prežalostno pesem, ki kliče mater, očeta, brate, sestre, tete, strice in vso dolgo žlahto in soseščino k poslednjemu darovanju. Ko se skloni poslednji darovalec nad beli prt sredi mize, kjer se zgrinjajo darovi, in poljubi nevesto, zapoje harmonika sredi žalosti poskočnico, katera je posvečena izključno soseščini. Ob prvem valčku pa stopi Tine k učiteljici:

»Smem prositi?«

»Izvolite!«

Ujel je v naročje nežno telo učiteljice Majde in zaplaval z njim. Niti besedice ni rekel, ko zamamljen od pozabe, je šel v krogu z bitjem, ki mu je ta hip mnogo pomenilo.

»Radi plešete, gospodična?« jo je vprašal, ko jo je spremljal za mizo.

»Izredno rada. Nič ne mislim pri tem, tudi mi je vseeno, naj pleše z menoj kdorkoli, samo da se pregibljem po zvokih muzike ko po nebeški trati.«

Tine je čutil pred to žensko čudno zadrego. Vajen je bil praznoglavih deklet, ki so čakale na votle dovtipe, pred resnimi razgovori so se izmikale. To se je seveda njemu uprlo in se je zgubil iz te družbe, toda pred to globokoumno deklico ni vedel, kaj bi govoril. Prazne besede mu niso šle z jezika, ker je čutil pred seboj zrelo bitje, a resnega razgovora v teh hipu ni mogel načeti.

»Tine!« je tedaj padel vmes Škalov Jože, ki se je pojavil na vratih, »torej si se vendarle malo razgibal! Le dajte ga, gospodična, našega samotarja! Ali pa mene. Smem prositi?«

Godec je ubral polko. Izza mize sta se pririnila ženin in nevesta, da najprej sama zaplešeta, potem pa se izmenoma zavrtita s svati in sosedi.

»Kolo, kolo zaigraj!« je zahrepenela mladina.

Igraj kolo, igray kolo,
mlada desetina . . .

Nekdo je prinesel blazino in jo držal v naročju. Za roke se je ulovila mladina in čakala. Celo Anka, ki se ni spuščala v ples, marveč je le s pesmijo dvigala svatbeno razpoloženje, se je pridružila temu veselemu plesu. Majda, Tine, Jože, ženin in nevesta in seveda še cela vrsta mladih src, ki so hrepenela po poljubu, so se oklenili rok.

Prvi moški, ki je med plesom kola izbiral svojo izvoljenko, je bil ženin, ki je po dolgem iskanju vrgel blazino pred noge svoje neveste, pokleknil na njo, poljubil svojo nevesto in se zavrtel z njo:

Zdaj se vidi, zdaj se zna,
koti koga rad ima . . .

Za njim je iskala svojega izvoljenca njegova nevesta. Kdor si je našel, je po poljubu in kratkem plesu v kolu izstopil iz sklenjene verige. Osebe so se krčile. Tisti, ki so še ostali, so se plašno in hrepeneče ozirali, kdaj bodo prišli na vrsto in ali bodo prejeli poljub od osebe, ki jo ljubijo.

Stari so zvedavo zrli v mlade in računali:

»Ta dva se razumeta . . .«

Šumčev Števo je spustil blazino pred Majdo, zaplesal z njo in izstopil. Kolo se je skrčilo in klicalo: Igraj kolo, igray kolo . . .

Majda si je vznemirjena ogledala mize, ki so tisti hip umolk-
nile in se zagledale z vso radovednostjo v kolo: med drugim sta
bila ta dva študenta in lepa učiteljica, ki je pravkar premišljevala,
kam bi vrgla blazino.

Igraj kolo, igray kolo . . .

Vedno hitreje se je kolo poganjalo, vedno napeteje so se upirale
oči svatov v učiteljico Majdo. Tedaj je nenadoma zašumelo:

»Ah!«

Majda je izpustila blazino pred Jožeta . . .

Bled in brez besed je Tine spustil roke svoje sosede in se zgubil
ven. Natrato, kjer se je pod zvezdnim nebom hladil, mu je prinesla
harmonika besede:

Zdaj se vidi, zdaj se zna,
kogi koga rad ima . . .

»Da, zdaj se vidi . . .«

Uro za tem so se oglasili streli možnarjev. Čas odhoda je tu. Vsi
svatje se pripravljajo. Harmonika zaigra slovesno pesem, nevesta
zajoče na glas, za njo vsi bližnji. Iz hiše, kjer ji je tekla zibelka, se
poslavlja; in nikoli se ne bo več povrnila kot domače dete.

Svatje pomagajo harmoniki:

Mamica, mamica,
hčerko vam peljamo,
nikdar več, nikdar več
nazaj je ne damo . . .

Tončka ni šla iz vasi, marveč v sosednjo hišo. Zatorej je bila
pot kratka. Še so počakali svatje, da sta mlada poročenca prvič legla
spat in jima zapeli pretresljivo jutranjico, nato so plegli tudi oni
vsak na svoje ležišče ter trdno spali do visokega poldneva.

Naslednji večer in naslednjo noč se je nadaljevalo svatovanje na
Miholjevem domu. Tine pa se ni več pokazal. Zaprl se je v gorenjo
hišo in preždel tam vesele svatovske dni brez jedi in brez besede z
živimi ljudmi . . .

Čez dva dni pa bo znova odvihral.

(Dalje prihodnjič.)

*»Katoliška akcija vzgaja vedno popolnejše kristjane, s tem pa tudi vedno popol-
nejše državljane. Vest naj bo tako krščansko izšolana, da vsak čas in v vsakem po-
ložaju privatnega in javnega življenja najde pravo, krščansko rešitev. (Pij XI.)*

TI SI VEČNI PRAZNIK MOJ

Marija med angeli in rožami.

Že stoje oltarji majski,
tisoč jih je, milijon;
že prepeva slavo Tvojo
z jutra v noč srebrni zvon.

Z belim cvetjem so odele
ljube roke vsak Tvoj kip,
vanj so vpletle vso ljubezen,
gorkih src gorak utrip.

Lučce gledajo v višavo
kakor k materi otrok,
vse bi rade se vtopile
v Tvoj pogled, tako globok.

Že stoje oltarji Tvoji,
v moji duši klije maj,
vsa je polna Tebe, Mati,
Ti, Prelepa, njen si raj.

Tebe išče moja pesem,
ljubim Te, otrok sem Tvoj,
Ti si moje žarno sonce,
Ti si večni praznik moj!

(Vzeto »Iz moje celice«, pesnitev M. Elizabete, uršulinke v Ljubljani II. del. Uršulinski samostan prodaja po neverjetno nizkih cenah vse zvezke pesmi M. Elizabete. Njene učenke si naj nabavijo te lepe spomine.)

MALE DOLŽNOSTI

Brala sem nekoč to globoko in čisto resnico:

»Ljubezen do malih stvari je tajnost veličine.«

Morda se bo zdela kateri ta trditev paradoksna, a ni. Ni, ker duševna veličina nima nikakega merskega pomena in se ji ne meri površja in ne globin, ampak je kakor drag kamen, ki se ocenja po svetlobi in siju. Najlepša duša Frančiška Asiškega se je znala vživeti v male stvari z isto prisrčnostjo, kakršno je dvigala napram Neskončnemu v urah premišljevanja in zamaknjenja.

Rosna, na bilki trepetajoča kapljica, žareča v rožni luči zarje, je imela za brata Frančiška isto vrednost kot zvezde v njih brezkončnosti, sledeče ljubeznipolni božji ljubezni. In glas otožno žuborečega virčka med krešo in spominčicami ni bil za Sarafskega nič manjši in neznatnejši od rohnečega morskega, na daljnem potovanju iščoč toliko zaželenega mučeništva.

A ne mislim razpravljati danes o malih materialnih rečeh, ki jih vse ljubite, kakor nežno lepoto cvetk, umeten ustroj lahke pajčevine, čudovito natančne uredbe čebelnjaka, potrpežljivo delavnost mravlje; govoriti hočem o moralnih rečeh, o onih rečeh, ki so bliže in so velik del naše vsakdanjosti in naše duše.

In to so male bolesi, male vsakdanje radosti, katerih se niti mnoge izmed vas ne zavedajo. Male bolesi naših dragih, male radosti, ki bi bile lahko darežljive, a niso, in to bolj vsled malomarnosti kot vsled nebrizhnosti. Včasih zahteva tudi le malenkostnega izdatka, ki je preglavica materi in ga ona, dobra, ne zna odreči, ker je njena žrtev tiha in vztrajna, skrita in pogosta, v luči smehljaja. To je želja po zabavi, ki zahteva trud očeta, izmučenega po dnevnem naporu in ki vendar privoli radostni trdosrčnosti hčere, ne zavedajoč se malenkostnega zla; to je vzhičen odgovor na ljubečo opombo, to je odpor malenkostni odpovedi lastne volje, in je mali, trmast, egoističen »jaz«, ki prevladuje, otemnujoč to, kar vsebuje mlada duša lepega in dobrega.

Kolikokrat je videti po veselicah in zabavah bled, truden obraz mamic, rdeče oči vsled premočne luči, bojujejo zoper zaspanec, ki v mraku omamlja one, ki so mnogo delali, uboge oči skoraj proseče uprte v komplicirane kretnje lepo oblečenih, smehljajočih se gospodičen, ne menečih se za utrujenost mamic; srečne plesalke do zarje novega dne, ki jih doma čaka mehka postelj in bodo spančkale zadovoljne in mirne ure in ure, medtem ko bode mamica po kratkem počitku zapričela svoje vsakdanje opravilo, tiha, neslišna, da se »hčerka« ne zbudi ... predrami ...

In to časih, v dolgih zimah, traja po cele tedne in mesece, po vseh plesih, ki se jih udeleže mamice točno in številno, ker tako želi »gospodična«.

Kolik trud teh ubogih bitij, ki ne znajo in ne morejo odreči ničesar hčerkam, pak jim slede vsepovsod po zabavah, ne meneč se za lastno žrtev, samo da je hčerka zadovoljna, medtem ko mlada tiranka nima ozira na trudno materino lice, da bi dela: »Dovolj je vsega!« Tri besede. Tri same besede, ki bi zadovoljile morda žrtev, a ki bi bile tako človekoljubno sladke na hčerkinih ustnih ... Je kaj očitka zdajci v srcu? ...

Prav! Ne bo več taka! Treba pomisliti, koliko ljubavi nam da mati, kolikim žrtvam se ukloni, da se hčerka smehlja in možno ne zave mnogih bridkosti, nje, uboge, ki ji zadajajo gube na obrazu. Treba, da hčerka sama v svojem času, izpolni tiho žrtev nečimernosti ali zabave, da se mamica ne utruji, da si mamica ne nalaga odrekanj, da ne plaka skrivaj za kaj takega, ki bi se lahko izognilo. In tedaj, ko mamice ni več, ostane vse to kakor svit v lastnem obupu. Sviti, da lahko rečeš krvavečega srca! — Vedno sem si prizadevala izpolnjevati napram njej moje male dolžnosti... In znala sem ji izvabiti smehlja in jo upokojiti...

In to je mir, to je resnična velikost vaša, sestre.

Mara Stepanova:

POD OKNI

Tih večer in zvezde tiho božajo zavese,
ki na oknih tvojih, dragi,
trepetajo in jih vetrič sem in tja potrese.
Žalostna prihajam sama v noči
in brez misli zrem v njih drhtenje.
Rdeči sij za njimi lajša mi srca trpljenje ...

Stojim pod okni dolge ure,
vsa bedna, sama kot otrok.
Pogledi moji begajo za senco tvojo,
kod vse te misli iščejo, — to ve le Bog!
Dotlej ti srečen ljubiš sliko druge,
pozabljaš davne dni, teptaš besedo svojo ...

Stojim in v večnost povprašujem vroče:
Li sploh na svetu najdeš kje
trenutek vsaj resnične sreče?
Ni li prevara vse in dim in puhle sanje,
ki človek sanja jih za čas ...?
Ni li vse to kot sij lažnive zvezde,
ki ji v minuti izblesti ves kras ...?

Noč jasna mre in tone globlje, globlje ...
V brezdanjost tiho gre ...
O, vse to je kakor balzam duši, ki umira:
— Mladost sem dala ti, ti dala vse,
a kaj ti meni dal si, — fant moj brez srca ...!?

Ana Galetova:

UP

Bog mi je dal srce,
mi je dal roke,
usta in oči,
a zdaj je poslal še čas,
ki boli.
Delo stoji.

Na stroje padla rja,
z njih se širi na nas,
pada nam na oči,
na roke in srce
in korake.
Zbežali smo iz mesta v barake
in zdaj: kot bi čakali smrti.

Proletarska družina.

Bog mi je dal srce,
mi je dal roke,
usta in oči
in mladost.
O, v moji duši je up
kot majnikov vonj:
Ničesar ni Stvarnik ustvaril zastonj.

Nocoj so vse mlečne gore
in reka teče kot med,
na črnem nasipu premoga
pa breza nam rase.
Bog mi je dal srce,
mi je dal roke,
usta in oči,
pa pošlje nam enkrat še dobre čase.

NAŠA LJUBEZEN TEBI GOSPA

(Iz enakoimenske nove knjige dr. p. Romana Tominca.)

Kakor, da so vsi zvonovi zemlje dali sladko svoje sozvočje enemu samemu imenu, tako ljubo nam zveni tvoje ime, ti, naša Gospa. Starodavne legende šepetajo o tebi in pesmi neuke in polne umetnosti poznajo tvoje ime.

In domotožje je v tem imenu po deželi, ki ji je ime blažena večnost. Po deželi, kjer je doma neskončna čistost in dobrota brez meja. Stotisoči deklic, mladenk in žena nosi tvoje ime.

V naši deželi ni tako skromne kočice in ni tako brezbožne palače, da bi ne imela v svojih zidovih tvoje slike. Nema govorica teh slik opominja, svari, ljubkuje in otožno očita, brez besede oblikuje in kliče na dan vse, kar je v nas lepega in jasnega.

Saj to je, da te moramo predvsem z dušo iskati, kakor je uboga Ifigenija iskala raz tujo obal svojo daljno domovino Grčijo. In čim bolj so obrisi tvoje duše v nas jasni, tembolj postajaš za našo vsakdanjost dragoceno brušeno zrcalo, ki je polno resnice in milosti.

Kdo si ti, skrivnosti polna? Tvoje oči so kakor vrata, ki skrivnosti čuvajo. Okoli tvojih usten je toliko vednosti in moči, zakaj tvoja duša je šla skozi temne prepade in blesteče višine božjega spoznanja. Ali smem s teboj, moja sladka Gospa? Rad bi s tvojimi očmi gledal in tvoje znanosti se učil. Zakaj tako se mi zdi, da neizmerno veš o Bogu in njegovih skrivnostih in da poznaš preko groze smrti tudi njeno sladkost in, da so ti znani vseh bridkosti zadnji pomeni in še, da veš za vso opojnost ljubezni.

Pred menoj boš kakor neizmerno visoka gora pokrita z belim snegom. Vem da ne bom prišel Bog zna kako visoko, toda enega me obvaruj, da bi to belo goro moral kdaj zapustiti. In še to mi daj, da ti bom vedno bližji . . .

JEZUŠČEK TI VSE ZAUPA.

Tako brez skrbi je mali Jezus, kadar je v tvojih rokah. Popolnoma dobro ve, kako neizmerno ga ljubiš . . . In On tebe ljubi, moja dobra milostipolna Mati. In sedaj prihajam k tebi še z večjim zaupanjem. O n T e l j u b i — zato ti ne more ničesar odreči. Niti najmanjše želje ne, niti največje prošnje. On ve, kako so tvoje bele dlani sočutne, kako znajo lajšati bolečino in bridkost. Zato tem prošnim rokam ne more reči: ne. . . Ali ne bi hotela, potem ko neha s

teboj šepetati, reči malemu Jezusu, naj me do smrti obvaruje vsakega greha, naj tisto, kar mi je na zemlji najljubše, enako obvaruje in s sveto skrbjo očuva. Ali boš — predobra Mati? Nekoč sem bral, da je tvoje tajno ime: »Vsemogočnost na kolenih«.

TVOJ JEZUS JE ZASPAL.

Kaj pač počne taka mlada mamica s svojim otročičkom celi ljubi božji dan? Kako se zdi mamicam to vprašanje odveč, ali pa imajo samo pomilovalen smehljaj zame: češ, kako more kaj takega vprašati.

In vendar ob tej sliki Carlo Dolcija nehote moram vprašati, tako ljubeče ga gleda! Pravkar je zaprl očke in sladko zaspal. Bog sam vedi, kaj si sedaj misliš. Veš preljuba Gospa, tebi se kar na obrazu vidi, da si z vsem srcem pri Detetu. Da zanj ni nikoli škoda časa. Če tudi imaš sicer dela dovolj — zanj mora biti čas.

Daj, da se nekoliko od tebe naučimo, kako uravnamo svoj odnos do Njega. Glej, o dobra Mati, pri nas je ravno obratno. Mi nimamo nikoli časa za Jezusa. Vedno se nam zdi škoda vsakega trenutka. Najraje bi videli, da bi tvoj mali Jezus vedno spal in bi nas nič ne motilo v naši plitvi vsakdanjosti. Samo tedaj, če smo v stiski, smo nevoljni, če sredi viharja mirno spi. Tedaj bi radi videli, da je poln skrbi in pozornosti za nas, mi pa zanj nikoli.

IN ČE SE ZBUDI?

Da, tedaj pristopijo nešteti k tebi in k Njemu. Že se spenja k njemu nešteto želja, zahtevajočih, prosečih, ponižnih in nestrpnih. Saj veš, da mora biti tvoj mali Jezus v tem, kar je njegovega očeta. Seveda veš! Toda, tako berem na tvojem ljubem, tako mlademu licu: ali že sedaj? Ali že tako zgodaj? Ali moram res vedno znova to doživljati? Saj vem, da sem slovesno izjavila: Glej, dekla sem Gospoda, pa je vseeno tako težko, tako težko. Saj nič ne jemljem nazaj, nič ne preklicujem, ampak vsaj zdaj, vsaj en čas še, naj bo otrok popolnoma moj, ves moj. O, kako je ljubeč! Saj se je komaj začela ta sladka skrivnost, da ga imam pri sebi — ali tudi to ne sme biti brez kapelj pelina?

Kako rad bi okoli tebe nasipal samih rož bajne ljubezni, močne in silne, da bi ne čula teh tajnih klicev božjih, če bi smel, če bi smel in bi bilo prav tako.

(Knjiga »Naša ljubezen tebi Gospa« je izšla v založbi A. Sfiligoj, Ljubljana, Sv. Petra c. in se dobiva tam za ceno Din 30.—)

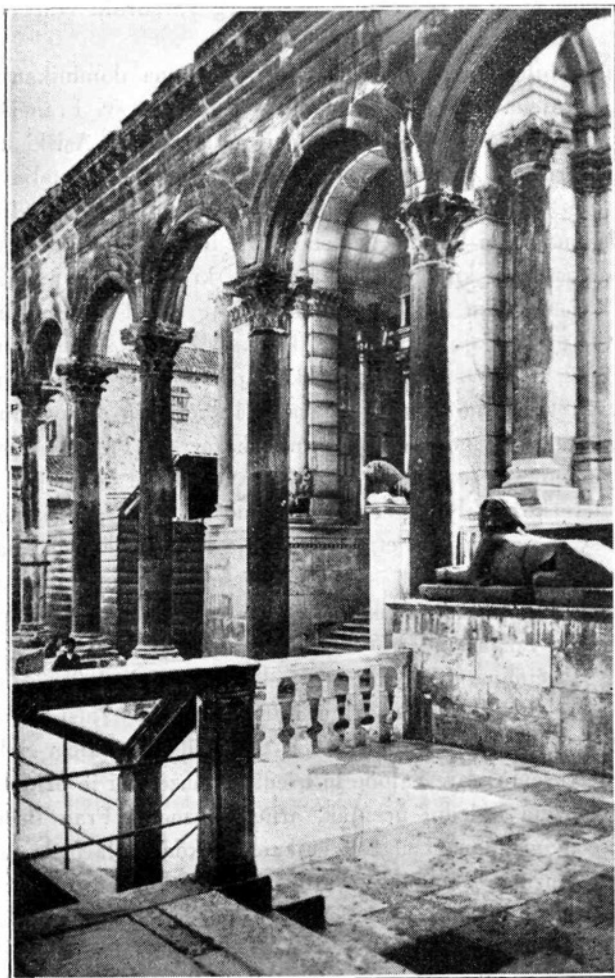
SPREHOD PO SPLITU

Split je znan po svojih zgodovinskih znamenitostih. Zlasti zbuja veliko pozornost svetovnoznana Dioklecijanova palača in stolnica, nekdanj Dioklecijanov mavzolej, svojevrstna znamenitost, ki niti Rim podobne ne more pokazati. — Ko se je mogočni rimski cesar Dioklecijan, znan kot krut preganjalec kristjanov, preselil iz Nikomedije (Mala Azija) v Salono (današnji Solin, 6 km od Splita), si je dal v zatišju tik ob morju zgraditi sijajno palačo. Leta 305. se je Dioklecijan odpovedal prestolu. Preselil se je v novozgrajeno palačo, kjer je živel udobno in razkošno do leta 313., ko si je razočaran nad razpadanjem rimskega cesarstva, 68 let star, sam vzel življenje.

Obseg Dioklecijanove palače, v katero je vzdano staro mesto Split s svojimi

značilnimi ozkimi ulicami, meri 38.236 kvadratnih metrov. V notranjost palače je vodilo četvero vrat. Skozi severna »Zlata vrata« (Porta aurea), ki so še danes prav dobro ohranjena, je vstopil cesar Dioklecijan, kadar je prihajal iz Salone. Od peristila palače ((današnji Stolni trg) je bil izpeljan do morja prekop (sedaj se ulica imenuje »Ispod Grota«), po katerem so vozile cesarske ladje.

Stolno cerkev — kakor že omenjeno nekdanji Dioklecijanov mavzolej — je krog leta 650. posvetil škof Ravena. Posvečena je sv. Duju, patronu Splita. Sv. Dujo, ustanovitelj prve krščanske naselbine in škof v Saloni, je leta 107. po Kr. umrl mučeniške smrti. Njegove kosti so leta 650. prenesli iz porušene Salone v Split. Prve dni v maju

Peristil (stebrišče) stolne cerkve v Splitu

se na slovesen način praznuje patron Splita. V veličastni procesiji, ki se je udeležela vsa javna zastopstva, nosijo svetnikove relikvije. Ljudstvo trumoma roma v stolnico, kjer so svetnikove kosti shranjene v levem stranskem oltarju.

Osmerokotna kamnita zgradba stolnice, skoraj tri metre debele stene, izredno lepa kupola — vse je ostalo neizpremenjeno. V notranjosti cerkve so dragocene umetnine iz vseh dob krščanstva. V cerkveni zakladnici je poleg drugih redkih umetnin tudi evangelij na pergamentu iz VII. stoletja. — Med stebri na peristilu stoji znamenita sfiga, ki jo je iz Egipta prinesel še Dioklecijan. Poleg stolnice je visok in krasen zvonik v romanskem slogu (Kampanile), s katerega je na vse strani lep razgled. Zvonik so gradili od XIII. do XVII. stoletja.

Nasproti stolnici, v ulici »Kraj sv. Ivana« je krstilnica (baptisterium), nekdanj Jupitrov tempelj iz I. stoletja po Kristusu. Od leta 1393. je krstilnica stolne župnije. V kapeli sta sarkofaga škofov Ravene (umrl leta 680.) in Lorenzo (umrl 1097.) in sarkofag, v katerem počivata hčerki (umrli leta 1242.) hrvatskega kralja Bele IV. V obzidju Dioklecijanove palače je še »Crkva Dušica« (poleg »Srebrnih vrat«) in cerkev sv. Filipa.

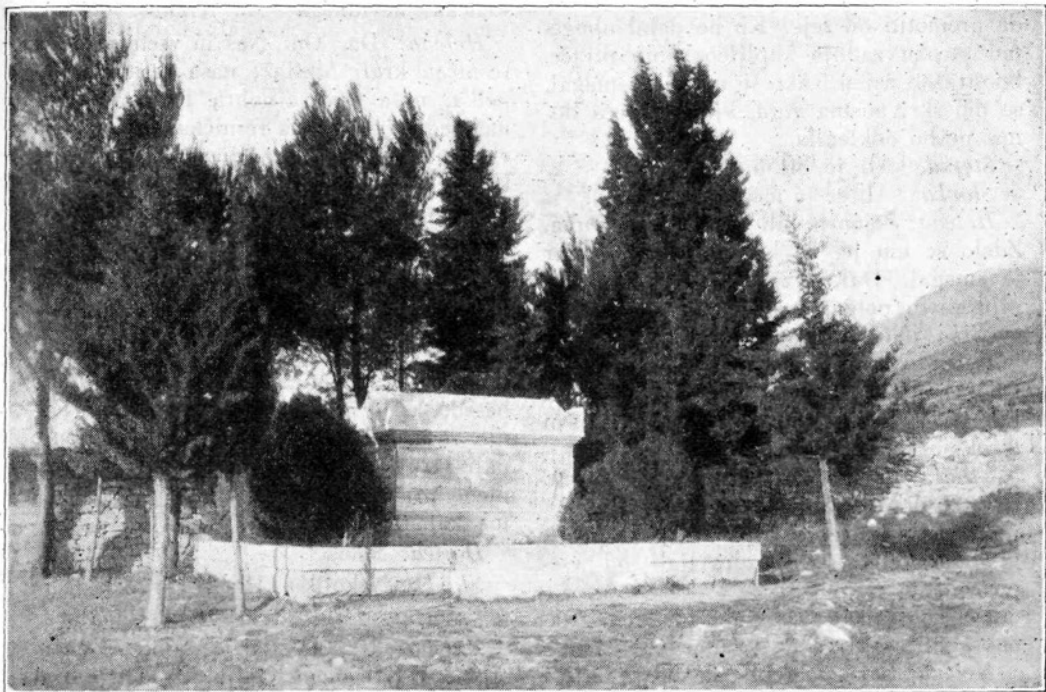
Največ cerkva v Splitu je bilo zgrajenih v XI. stoletju. Lepa dominikanska cerkev in samostan sta bila zgrajena leta 1020. Na obali je cerkev sv. Frančiška iz leta 1060. in minoritski samostan, ki ga je baje ustanovil sv. Frančišek Asiški leta 1214. V cerkvi je grobnica Marulića, znamenitega hrvatskega pesnika, pisatelja in teologa (umrl 1527., star 74 let). V severozahodnem delu mesta, v divnem zalivu je lična cerkvica Poljud (Madona delle Paludi) iz leta 1030. in samostan oo. frančiškanov. V bogati zbirki samostanske knjižnice sta tudi dve krasni koralni knjigi p. Bonavent. Razmilovića. Začetne črke in nekaj lepih slik je slikal z zeliščnimi soki 10 let in dovršil delo tik pred svojo smrtjo leta 1675. V cerkvi sta dve znameniti oltarni sliki iz leta 1527. in 1549. V samostanskem poslopju je tudi mestna ubožnica za krog 100 ubožcev. Starčki ne morejo prehvaliti ljubeznivih očetov frančiškanov, ki ubožnico oskrbujejo. Na jugovzhodu je romarska cerkev Pojšan iz leta 1618. s samostanom oo. kapucinov. V cerkvi na Dobrem »Gospa od zdravlja« je starinska čudodelna slika Matere božje. Poleg cerkve je samostan oo. frančiškanov. Omenim naj še župni cerkvi sv. Križa in sv. Petra, slednja je iz novejša dobe, najprostornejše svetišče v Splitu. Razen naštetih so v mestu še samostanske cerkve oo. jezuitov, usmiljenih sester, klarisinj, dominikank in več starih kapelic, kjer se tudi od časa do časa vrši služba božja.

V arheološkem muzeju so večinoma izkopanine iz nekdanje Salone. Tu se vidijo kameniti in marmornati sarkofagi s krščanskimi in poganskimi napisi in nešteto najrazličnejših predmetov, ki govore o visoki kulturi tedanjih prebivalcev Salone. Za sistematično odkrivanje ruševin stare Salone in ureditev muzeja si je pridobil nevenljivih zaslug ravnatelj muzeja ugledni učenjak, arheolog mons. Fran Bulić.

Na severozahodu mesta se dviga Marjan, ugasli vulkan. Nekdanj gola brda, pokriva sedaj lep borov gozd. Na južnem pobočju, zavarovanem proti severnim vetrovom, rastejo mogočne palme, oleandri, aloje, cele meje rožmarina in druge južne rastline. Ceste in pota so lepo urejena. Veličasten je pogled z Marjana na obalo sedmerih Kaštelov skozi do Trogira. Na Marjanu je tudi zanimiv prirodoslovni muzej z morskim akvarijem, v senci košatih borovcev pa zoološki park. Na vrhu so razvaline trdnjave iz leta 1513.

Kdor pride v Split, pohiti tudi v 6 km oddaljeni Solin, kjer je stala nekdanja starodavna rimska Salona. Salona se omenja že v 2. stoletju pred Kristusom. Že tedaj je bila glavno mesto važne rimske province. V mestu je bil sedež raznih uradov. Krog leta 45. pred Kristusom je bilo mesto na višku razvoja. V začetku II. stoletja po Kristusu se je pričelo v mestu širiti krščanstvo. Razvaline amfiteatra, stebri, mozaiki, bogati sarkofagi pričajo o sijaju in razkošnem življenju Rimljanov in Rimljank v Saloni. Ruševine velike starokrščanske bazilike in napisi na krščanskih grobnicah so verna slika gorečnosti in požrtvovalnosti prvih kristjanov Salone. Leta 639. po Kristusu so Avari porušili in izropali bogato Salono. Prebivalci so zbežali na otoke in v obzidje Dioklecijanove palače. Mnogo lepih stebrov in dragocenih kamnov z zanimivimi napisi so iz opustošene Salone prebivalci okolice pobrali za zgradbo svojih bivališč. Ostale ruševine pa je skozi dolga stoletja pokrila debela plast zemlje in peska. Dvignil in otel pozabljenosti jih je naš učenjak mons. Fran Bulić, ki že od leta 1883. raziskuje in odkriva umotvore davne preteklosti. Tudi za svoj večni počitek si je izbral starodavno Salono, kjer si je že postavil grobnico v slogu izkopanih sarkofagov.

Split, v aprilu 1934.

Sarkofag (grobnica) mons. Dr. Fr. Bulića v atriju bazilike sv. mučencev v Solinu.

Ranfl Ivan:

Tam med stroji, med stroji
kri gineva z lic.
Tam med stroji, med stroji,
kjer tisoč devic
z drobnimi prstki
nitke vije,

MED STROJI

tam med stroji, med stroji
srce nemirno bije
Kri iz srca lije
za mater, sestre, brate.
na stroje, na stroje
pada, nemo pada,

da družina lačna
ne umre od glada.

Tam med stroji, med stroji
kri gineva z lic ...

DORICA BOŽJI OTROK

Igra v treh dejanjih.

(Nadaljevanje.)

Ta ji je povedala, da se iskani kraljič ni pravi resnica. Poti pa pravijo nekateri Znanje, drugi pa Vest. Najboljše bo, ako preizkuša obe. Otrok je taval dalje. Utrujen zmučen in zbit, kakor da je v večni šoli. In potem je srečal še staro ženo, vso zgrbano in zmučeno, ki se je opirala ob palico. Povedala je, da se zakleti kraljici pravi Trpljenje. Poti pa pravijo Odpoved, Žrtev in dar. Pod hribom, ki je pred njimi, bo srečal ubogega otroka, sina ubogega drvarja, ki gre v dolino iskat zdravila za svojo na smrt bolno mater. Otrok naj mu da zadnji požirek vode, ki mu je ostal v steklenici. To bo zdravilo. Naj se ne da premotiti od žeje. Ko bo dajal ubogemu otroku zadnjo kapljico svoje pijače, bo strašno žejen. Ako se ne bo premagal, se mu skrivnostna gora, kjer je sreča doma, ne bo odklenila.

Štefka: Ali je bil hudo žejen?

Slavka: Ali se je mogel premagati?

Helena: Žejen je bil. Usta so bila suha. Zdelo se mu je, da bo umrl. In vendar je zmagal. Dal je zadnjo kapljico svoje pijače. In potem ...

Cilka: No in potem?

Helena: Je bilo naenkrat vse tako lepo. Od nekod je prihajala godba. In žeje ni bilo več. In potem se je odprl hrib in otrok je stal v čudoviti zemlji ...

Cilka: Vse je bilo v rožah. Vse mirno lepo in dobro ...

Helena: Ne, vse je bilo v trnju ... Dolgi bodeči trni so pozdravljali od vsepovsod.

Dorica (začudena): Kako to? Sedaj naenkrat ničesar več ne razumem.

Helena: Saj sem rekla, da bo pravljica resnična.

Dorica: In trnje resnično, gotovo.

Helena: Težka je bila pot preko trnja. Dolga in naporna. Toda v ozadju je bila svetla luč. In ko se je otrok ves krvav prebil skozi trnje ...

Štefka: Je stal v krasnem mestu.

Helena: Ne, Štefka, ni bilo tako. Stal je pred majhnim hribom ...

Cilka: Ki je bil lepo zelen in ves v cvetju.

Helena: Ne, Cilka, ni bilo tako. Hrib je bil ves skalnat in pust.

Slavka: Samo na vrhu je bilo lepo.

Helena: Da, na vrhu je bilo lepo ...

Cilka: Tam je stala Sreča, vsa v rožah in biserih. Zlato krono je imela na glavi.

Helena: Ne, krona ni bila iz zlata, bila je iz trnja. Iz dolgega ostrega trnja. Nič ni bilo biserov in rož. Pač biseri so bili: veliki, rdeči, svetli: kaplje krvi. In dvoje dobrih, lepih oči, iz katerih je sijala ljubezen in razumevanje ... Sreči je bilo ime ...

Dorica (počasi, kakor da je zamaknjena v nekaj nevidnega) ... Kristus.

Helena: Da. On. Naš in vseh narodov resničen kralj Matjaž; naša resnična Pospelka, naša krvava dobra Rdeča kapica; naša edina do konca resnična, prelepa, na veke nedoumljiva Pravljica. Naša Sreča; ker je Lepota, Resnica in Dobrota obenem. Iz njegovega obraza beremo modrost življenja. Njegova krona nam govori o trpljenju, brez katerega ni nič velikega. Njegove oči pripovedujejo o dobroti, ki je nič ne more biti. Njegova usta vsa pekoča in skeleča, vsa s krvjo oblita, nam šepetajo o mučeništvu resnice, o odgovornosti vsake besede, ki jo izrečemo, o svetosti prepričanja za katerega bi lahko tudi življenje dali ... Tako bi jaz, deca draga, to resnično pravljico pripovedovala ... Ali ste me kaj razumele?

Dorica: Smo.

Slavka: Nekoliko, Hoteli ste reči, da je pot do sreče trnjeva.

Helena: Da. In da je samo v enem sreča. V Križanem Kralju, ki nam je brat in nas razume. In da je življenje čisto do konca Lepota, Resnica in Trpljenje obenem. Samo to povest lahko s mirno gotovostjo pripovedujem izmučenim rudarjem in trpečim delavskim materam, deci in odraslim; učenim in preprostim. Vse drugo je borna, revna, zlagana pravljica o deveti deželi, ki je nikjer na svetu ni.

Terezija: Gospodična, ali ni vaša povest preveč žalostna? Ali je res vse samo trpljenje?

Helena: Ne ... Ni. Tako nisem mislila. Mogoče nisem vsega in prav jasno povedala. Naš Križani Kralj je zmagal. Saj je vstal od mrtvih. Iz njegovih oči žari veselje: veselje zmage, miru, dobrote, usmiljenja. In to veselje je prav tako resnično, kakor je resničen križ in kri na obrazu.

Terezija: Težko je oboje združiti.

Helena: In vendar delate tako že leta in leta.

Terezija: Oh, ko bi bilo to res! Kako rada bi bila kljub vsemu trpljenju vesela; vesela, kakor ste vi, gospodična, in kakor je Dorica, ki je zbežala iz svojega lastnega doma ... Tako težko je to. Včasih mislim samo naprej in upam, da nam bo kedaj bolje. Tedaj si pripovedujem pravljico o Kralju Matjažu, a drugače, kakor ste nam jo povedali vi, gospodična. Pravljica o sreči brez trpljenja. Vi ste rekli, da je taka srečna povest zlagana. Saj je mogoče res, a upanje je v njej. Brez upanja pa v tej mračni dolini ne morem živeti.

Helena: Ali v moji povesti ni upanja?

Terezija: Več kakor v moji, gospodična, ker je več resnice v njej. In sedaj bom velikokrat mislila na vašo povest.

Helena: Jaz pa na vas in na vaš dom.

Dorica: ... In na mene.

Helena: Seveda. Tudi na tebe, Dorica (*Počasi se odpro duri in v sobo vstopi Ivanka vsa žalostna in utrujena. Svoj kovček ima v rokah*).

Ivanka (obstane pri vratih in ne reče ničesar).

Terezija: Ivanka! Moj Bog? kaj se je zgodilo. Odkod prihajaš?

Ivanka: Iz mesta. Odpustili so me.

Dorica: (plane pokonci): Radi mene, Ivanka?

Ivanka: Ne, Dorica, ne radi tebe. Vse je propadlo. Tovarna stoji in delavci so odpuščeni. Hišo v mestu bodo prodali. Gospod in gospa stanujeta sedaj v predmestju. Stanovanje je majhno. Nič več me ne potrebujejo.

Dorica: In kaj je z mamo?

Ivanka: Najprej je hudo jokala. Potem se je umirila in vprašala po tebi.

Dorica: Ali res, Ivanka?

Ivanka: Da, res, jutri pride po tebe.

Dorica: Oh, kako sem vesela!

Ivanka: Vesela, ko je vse propadlo?

Dorica: Nič ni propadlo, Ivanka. Tisto bogastvo nam je bilo samo v škodo.

Sedaj bo pri nas mnogo lepše ... Mamica pride, teta, mamica pride! Uboga dobra mamica. Uboga in bogata, in moja, moja.

Zastor pade.

III. DEJANJE.

Revna soba v predmestju. Novi dom gospe Marte. V ozadju je okno, ki odpira pogled na dvorišče.

Gospa Marta (sedi pri mizi in šiva. Obležena je skromno, preprosto in lepo).

Dorica (prihaja skozi vrata: v rokah ima šolsko torbico. Vesela je kakor navadno): Dober dan, mamica ...

Marta: Bog daj, Dorica. Ti si že nazaj?

Dorica: Kajne, da sem bila pridna? Sedaj se mi vedno mudi domov.

Marta: Ali res? In zakaj se ti mudi?

Dorica: Saj veš, mamica. Radi tebe seveda. Sredi ure se spomnim na te in bi kar rada domov.

Marta: Ali si v skrbeh zame?

Dorica: V skrbeh ravno ne ... A si mislim, da ti je hudo. Da trpiš.

Marta: Zakaj bi trpela?

Dorica: Ker je sedaj vse to drugače. Še stanovanje je tako revno. Nikamor se ne vidi.

Marta: Oh, Dorica! Jaz vidim zelo zelo daleč. Dalje kakor sem videla z naših oken na Aleksandrovi ...

Dorica: Kako? Saj se vidi samo prazno dvorišče.

Marta: Da, samo prazno dvorišče ... Ako gledam skozi to razdrapano okno. A jaz gledam drugam.

Dorica: Skozi drugačna okna?

Marta: Da, otrok. Skozi okna tvojih dobrih oči se vidi daleč v dušo, ki je še vsa lepa. Taka čista duša odpira razgled do božjega prestola.

Dorica (naglo): Mamica, povej mi sedaj kaj drugega.

Marta: Ti nočeš, da bi o tebi govorila?

Dorica: Ne, mamica, ker tako pretiravaš. Tvoja ljubezen je kakor naš mikroskop v šoli; vse strašno poveča, da se lepše vidi.

Marta: Tako misliš? Potem pa rajši ti kaj povej.

(*Dalje prih.*)

HIŠA V GRAPU.

Povest.

5.

(Nadaljevanje.)

Potem ni bilo več Matevža.

Pred letom dni bi ji bilo to vseeno, skomignila bi z rameni in bi vse prešlo, zdaj je pa bila že na pol od doma, skoraj že tudi iz Grape, zato jo je zbolela tudi vsaka misel, da bo treba ostati, kakor je. Matevža ni bilo. Ni mogla razumeti, kaj je zakrivila. Tisto pismo ga bode. Oh, take cukrene besede! Ni vredno, da bi jih bral. Natihoma sklene, da bo pismo o prvi priliki sežgala. Sama se ne zaveda, zakaj ji je tako drago, saj ga je skrila kot najlepše spomine. Ne, pismo mora sežgati! Sicer Andrej ni tak, kakor je pravil Matevž. Sam smeh ga je res, sama razposajenost. Belega kruha je sit, pripoveduje oče. Moj Bog, ko so pa Gornikovi tako bogati! Deset glav živine, prašičev nič koliko in zemlje do groze. Tam lahko živijo, kakor se jim zahoče, ni jim treba gledati na vsak dinar. No, Andreju bi ne bilo treba loviti zemlje in čakati nanjo kot Matevžu. Za hip jo presune, da zemlja ni vse. Andrej ima grunt, Matevž ima vse drugo. Ljudje bi se ji smejali. »Hlapca je lovila, gospodarja je ujela,« bi pravili.

Matevž ali Andrej?

»Ne, ne,« je zatrepetala. »Saj je vendar že vse domenjeno. Kaj me moti? Zvečer pride Matevž in se pomenimo še naprej.«

Pa Matevža ni bilo in ni bilo.

Bog ve zakaj ne. Tonče in stari Petron sta molčala, zdelo se jima je samo ob sebi razumljivo.

»Čudna stvar,« je včasih zagodrnjal starec, »če bi ne bilo Andreja, bi še verjel in razumel, tako pa ne vem, kako bi. Tisto pa je, da se je vse razdrlo.«

Tončetu je šlo drugo po glavi.

»Davke moramo plačati,« je godrnjal, »spodobilo bi se že tudi, da bi imel novo obleko. No, zdaj menda ne bo ničesar.«

»Potrpi, saj si mlad,« ga je tolažil starec.

Tonče je umolknil.

»Zdaj gre vse za Marjetko,« je razumel, »za njo pridem šele na vrsto jaz.«

Marjetka je pa čakala in dolgo ni bilo ne Matevža ne Andreja. Jesen je rasla v zimo, snegovi so zakrili poti, mraz je stisnil ljudi v

hiše, hrepenenje se je večalo, a ni moglo nikamor. Če bi prišel vsaj Simček. Toda starec se je zakopal za peč, zdaj pa zdaj je zlezel z nje, da je naložil kak zglavnik, sicer je pa ves dan ždel na toplem in pre-mišljeval. Snežilo je kar venomer, na noben način ni hotelo odne-hati. Ob takih prilikah niso Graparji po teden dni in še več videli nobenega človeka.

»Nikogar ne bo,« je trepetala Marjetka.

Mučna negotovost jo je dražila. Moj Bog, ali čuti do katerega kaj posebnega. Do Matevža najbrže, vsaj zdi se ji tako. Z njim bi šla, kadar bi prišel in kakršen bi bil. Toda tudi Andreja ne more zavreči, mlad je, lep in bogat. Na obeh je nekaj posebnega, drug drugemu sta v napotje, kam bi z njima?

Domači se ji pa smejejo. Tonče jo mrzlo zbada:

»Graparjem se še nikoli ni dobro godilo.«

»Pa kaj mi je do vsega tega!« jo zaboli vse skupaj. Da, kaj jo vse to briga? Mogoče so ji pa nevoščljivi? Že ob sami misli, da bi se zgodilo kaj posebnega z njo, vztrepetavajo. Vse mora iti v dolo-čenem redu, kar je preko tega reda, je napačno. Takoj bo pristopil Tonče in dejal: Tu je nekaj narobe.

Vsa nevolja ji raste v razglabljanje o Andreju. Dolgo premiš-ljuje njegove besede, spomni se tudi, da pisma ni sežgala, nazadnje se ji zazdi, da ni na vsem prav nič posebnega. Bogat je res, pravijo vsaj tako, toda, kdo ve. Kolikokrat se je že zgodilo, da je gruntarski vzal bajtarsko. Ona je pa prav za prav gruntarska, le, da je zemlja tako pusta kot nikjer drugod. Drugače bi je pa bilo zadosti, za enega vsaj.

»Iz vsega tega ne bo nič,« vzdihne končno. »Norčeval se je samo, da je dražil Matevža. Zdaj se je pa Matevž razjezil in ne bo nobenega več.«

V nedeljo je pa nenadoma prišel Andrej. Vstopil je preprosto in brezskrbno, kakor bi bil pri njih doma. Zagorela je v obraz, ko je zaslišala njegov glas in roka se ji je začela tresti. Fant je pa ni videl v temačni veži, hrupno je stopil v hišo. Tonče in oče sta se spogledala in nista vedela, če bi odzdravila. Pa Andrej se je naredil kot da ničesar ne vidi, veselo je sedel k peči in začel razpravljati o vremenu in kako jih je ujelo pri delu. Staremu je ponudil tobaka; Tončetu ciga-reto. Petron je zacmakal, brž se mu je razvezal jezik, sin se pa ni premaknil, pustil je cigareto na koncu mize, kamor jo je položil An-drej, srepo je gledal vanj in tuhtal njegove besede, kakor bi ga hotel

ujeti na laži. Andreju je bilo sicer nerodno, a se ni dal motiti. Potajil se je in veselo pripovedoval novice zadnjega tedna. No, nič posebnega ni bilo. Petron je enakomerno prikimaval, puhal tobak in pre-mišljeval, kaj ima fant za bregom. Taki mladi ljudje so nerodni. Z vsem skoparijo, le z besedami ne in človek jih spozna, predno se dobro obrnejo.

»Kje pa je Marjetka?« je naposled vprašal Andrej.

Tonče je molče vstal in se napotil k vratom.

»Pokliči jo no!« je zaklical Andrej za njim.

Fant ni ničesar odgovoril. Stopil je v vežo in našel Marjetko pri zadnjih vratih.

»Na prepihu stojiš,« je zamrmral najprej, nato je pikro dodal: »V hišo pojdi, ženin te čaka!«

»Tonče!« je kriknila sestra.

»No, kaj pa je takega? Tako se pač govori. Saj tega pač nočeš, da bi se hodil igrat v Grapo? Potem bi pač drugače govoril!«

»Saj ni ničesar med nama,« je vztrepetala Marjetka. »Zapoditi ga vendar ne morem. In Matevža tudi ni od nikoder,« je dodala čez hip.

»Seveda,« je pomislil brat, »kar tako ne gre. Lahko bi se pa drugače pomenili. Lagati si vendar ne moremo. Ti si vendar domenjena z Matevžem, že zaradi njega bi ne smela delati brez pomisleka.«

»Da, da,« ponavlja Marjetka, a ne ve, v čem bi se odločila. Kar tako mimogrede ne more za vselej pretrgati s človekom. In Matevža ni. Vendar stopi v hišo.

Andrej jo sprejme z veselim hrupom in niti ne opazi, da je pogledal skozi vrata Tonče, pa spet izginil. Marjetka sede k peči in vsa nemirna popravlja obleko. Zdaj, ko vidi Andreja, izginejo vse tiste bridke slutnje, nasmehne se in ta smehljaj ji ostane na ustnih ves večer...

Stari Petron sam sebi ne more verjeti, ko posluša Andreja, kdo bi si mislil!

»To se bo vse uredilo,« pripoveduje fant. »Doma me sicer silijo tu in tam, a prav za trdno nisem nikjer. Oče je pač tak. Rajši bi videl, da bi prinesel k hiši kaj denarja, a hud ne bo, naj se zgodi tako ali tako. Kako je pa on začel?«

»Tristo! Saj res!« se spomni Petron. To je sicer vsakdanja zgodba, a lepa. Grunt raste, raste, nihče ne ve, kdaj in kako, vidijo pa vsi muko in delo. Nazadnje se nekega dne človek ozre okoli sebe

in vzdihne: Zahvaljen Bog. Zdaj smo na trdnem. Tako je bilo z Gornikovima. Od poroke se nista oddahnila, imela sta manj ko nič, danes se lahko smejata vsemu svetu, da, da.

»Toda, če bi bila v Grapi?«

Petron sključi hrbet, kakor bi ga kdo oplazil z bičem. Človek je pač človek, kakor obrne, tako gre.

Marjetka se pa smehlja, smehlja in je vse čisto jasno pred njo. Andrej se pač ne bo mučil, kot se je treba Matevžu. Poleg tega pa, oh, koliko sanj raste iz ene same podobe! Sicer ni še ničesar obljubila, zdi se ji celo, da je nekje globoko v srcu žalostna, da jo nekaj boli, da se preveč narejeno smehlja — a nič! Matevža ni in ga ne bo več, vse se bo izpremenilo, vse . . .

Dobro čuti, da ji srce trepetata. Ali Andrej samo kar tako govori? Ni mogoče, saj tako preudarno razlaga, resno se drži, skoraj kot Matevž.

Toda . . .

Vse se meša v njej.

Poleg nje sedi Andrej in pripoveduje, kaj bo vse napravil. Kupčija gre sicer zdaj dobro, a ne bo šla zmeraj. Časi se menjavajo. Rajši se bo zaril v zemljo. Ni sicer takega dobička, a je bolj gotovo. Oče, na primer, je drugačnih misli. Mota se od semnja do semnja, včasih res zasluži, še večkrat pa izgubi.

»Da, da, pri vas imate zemljo,« kima Petron.

Marjetka posluša, a misli se ji izgublja do nekam daleč, tako daleč, da ne more več za njimi.

»Ah, lepo bi bilo, lepo, lepo,« drhti vsa srečna.

»No, vidiš!« se oddahne Andrej.

Pred Grapo sta se srečala Matevž in Tonče.

»Kam v takem?« je obstal Matevž.

Tonče je skomignil z rameni.

»Ženini so pri nas, pa nočem, da bi še sam mešetaril.«

»Kakšni ženini?« je zategnil Puštalar.

»Gornik, kdo drugi, čemu ga pustiš! Lahko se ti smeje!«

Matevž je molčal, ustnice so se mu tresle, nazadnje je zamolklo povedal:

»Vsak naj si izbere kot ga je volja. Zakaj bi bil v napotje, kjer me ni treba?«

Tiho sta se spogledala.

»Kakor veš!« je rekel Tonče.

Zazdelo se mu je sicer, da je nekaj narobe v vsem tem, a je toliko veroval v Matevža, da mu ni hotel oporekati. Drsal je nekaj časa z nogo po snegu in gledal v tla, dokler ga ni sunil Matevž:

»Greš pit?«

Prikimal je in napotila sta se v breg. Od severne strani je mrazilo, po hribih so legale modrikaste sence. Fanta nista videla ničesar, mislila sta vsak svoje in se lovila po zamrznjenem snegu.

Potem so dnevi tekli, kot pač teko dnevi v zimah. Od jutra do večera so bili vsi enaki, Marjetka je ves čas nečesa čakala, nečesa velikega, kar naj bi prelomilo ta nerazumljiv čas. Andrej je obiskoval Graparje, spočetka je prihajal poredkoma in nekam svečano, potem ga je premagalo in vsak večer ga je pripeljala pot mimo. Bil je že ves domač, smejal se je in se obnašal, kakor bi bilo že vse dogovorjeno. Marjetki je vendarle nečesa manjkalo. Stiskala se je vase in grebla po mislih, da jo je vse bolelo. Matevža ni bilo. Zdelo se ji je, da se je umaknil nekam daleč, daleč, nekje visoko nad hribovi stoji, vriska in se smeje vsemu svetu. Prepuščena je sama sebi, če je napravila prvi korak, mora še drugega. Oče in brat ji ne branita, niti ji ne ugovarjata.

»Vse se bo uredilo,« mrmra Petron.

Marjetka je šla po svoji poti. Zdaj se je celo ujezila na Matevža. Odšel je in trmasto trdil svoje. Morda čaka, da bi ga ogovorila. Pa saj ga niti v Grapo ni več. Ali bi vprašala Andreja po njem? Bolje nič.

Le Simček se je oglasil nekoč mimogrede.

»Tu je treba ljubezni,« je rekel, »drugače se vse podere.«

Marjetka je zardela, nato je prikimala:

»Pa saj to se razume.«

Ko pa se je izprašala do dna, ni vedela, kako misli o tem. Vse se ji je zdelo preveč preprosto, da bi lahko verovala.

Toda proti koncu tedna je Petron vendarle nabral tista dva tisočaka. Na žagi so odlašali in odlašali z izplačilom, da je nazadnje že skoraj pozabil na vse skupaj. Zdaj, ko je denar dobil, ni vedel, kam z njim. Hitro se je napravil, da bi ga ne zmešalo in se napotil k bratu. Janez je prijazno pokimal, ko ga je ugledal, tudi denar je

sprejel, potem sta sedla in se je razgovoril, kako je hudo na svetu, ko vsi pritiskajo na človeka.

»Hudo, hudo,« je pritrjeval Petron.

»Pa pri tebi bo zdaj že boljše. Saj možiš dekle, ne?«

»Ne vem,« je skomignil Petron, »ne vem, nič gotovega še ni.«

»Kako da ne? Saj vsa Poljana samo o tem govori. Gorniki so trdni, dober grunt bo.«

»Mjaja,« je vzdihnil Petron, nekoliko presenečen. To je bilo vse nekje daleč, sanjal je prav o tem, v resnici je pa še zmeraj mislil na Matevža. »To bi se skoraj bolj spodobilo. Nič ne rečem, da ji bo pri Andreju slabo, a prevelik razloček je med njima,« je preudarjal po svoje.

Potem sta še govorila z bratom o vseh stvareh in se nista več dotaknila možitve. Le predno sta vstala, se je zganil Janez in kot mimogrede dejal:

»Zdaj ti bo treba denarja. Meni ni ravno sile, če hočeš pa odloživa za kako leto.«

In porinil je predenj ves denar.

Petron se je začudil. Ponos ga je silil, da bi zavrnil ponudbo, potreba ga je priganjala, da bi privolil. Tuhtal je in tuhtal, nazadnje je zmagala potreba, prikimal je in spravil denar v žep.

Ko je drobil sneg proti Grapi, se mu je zazdelo, da ni bilo še nikoli tako lepo na svetu. Smejal se je zametom in se opotekal po klancu, kakor bi bil pijan. Prav takrat so se nekoliko razmehnili oblaki in sonce se mu je nasmehnilo.

»Zdaj bo vse dobro,« je zaključil.

Doma je dobil Tončeta in Marjetko v hiši in važno jima je povedal, kaj je slišal. Marjetka je pobledela in se obrnila skozi okno. Stresla se je. Nekaj se je pretrgalo, zdaj se bo odločila.

»Bežite, bežite!« je dahnila.

Tonče je pa vstal izza mize, stopil parkrat do peči in nazaj, nato se je ustavil in zamolklo rekel:

»Ali je vse skupaj sleparija, ali se bo pa nekaj zgodilo. Pa Matevž je še zmeraj vreden desetih Andrejev.«

»Vražji otroci!« je zamrmral Petron.

Zunaj je sijalo sonce, nekaj žarkov je palo celo v Grapo. Vsa pokrajina se je bleščala, Marjetki se je pa zdelo, da se vse smeje.

Nemara se bo pa vendarle nekaj zgodilo . . .

Na Matevža ni mislila več.

(Dalje prihodnjič.)

DEKLICA

SLOVO.

(Nadaljevanje.)

Moj fantek odhaja. Spremljam ga na vlak. Tako sva si čudovito blizu, vedno bliže — ob vlaku bova že kakor eno. Tedaj bo zažvižgalo in nekaj se bo utrgalo z ogromno silo.

Hodiva po peronu. Imela bi si toliko povedati, pa naju motijo ljudje in ura ... Preplašena si šepečeva: »Zdaj bo, zdaj ... Še pet minut ... Povej mi kaj, ljubica! Kaj lepega mi povej! ... Še tri minute. In piši, vsak dan mi piši ... Še dve minuti ... Zdajle, ljubica!« ... Roko v roki, oči v očeh, obraz ob obrazu ... Zapiskalo je. Roka v roki, oči se blazno širijo, v grlu je tesnoba, sunek ... Roka se sprosti, oči se objemajo-do ovinka in potem se je vse kakor spraznilo. Na peronu strmim za vlakom in vidim njega, kako me išče v pokrajini, preko katere beži vlak ... Vidim njegov obraz, čutim ga, nekaj se je spet sklenilo med nama. Vračam se domov.

SAMA.

Moj fantek je odšel. Kar tako so mi ga iztrgali iz rok in je moral daleč od mene. Komaj sem ga srečala, komaj sem zadihala ob njem, komaj sem se za hip naslonila obenj — nič se še nisva približala lice k licu, kar tako so naju ločili, s silo, da nisva mogla izreči besedice, niti si podati rok. Samo začudeno sva se pogledala in odšla ... Jaz sem odšla na njegovo mesto, on pa je ostal na mojem. Tako divje sama sem tam, trpim ob neusmiljenosti usode, iščem izhodov, glava mi omahuje v brezupu. On pa hodi po moji sobi in išče mene in vse se mu zdi majhno in samotno in prazno. Nikjer me ne najde. Pozabil je pobožati moj obrazek, zdaj pa ga ne najde. Tudi jaz hodim po njegovi sobici in ga iščem. Nikjer ga ni videti. Kam naj se obrnem? Kam naj hitiva, da bi se vsaj srečala na pol poti? Roka usode naju ne pusti nikamor. Zmedla bo najino iskanje in bova sprejela težo življenja. Vijem se v bolečinah ob misli na silne dalje in mojim solzam ne morem zabraniti. Drugi pa se vozijo po železnicah in v aeroplanih, nikoli niso tako divje ločeni, kot sva midva z najino neizgovorjenostjo ...

— — — — —

Kadar se srečam s tvojimi in svojimi znanci, vedno iščem med njimi tvoj obraz in vedno se razočarana vračam. Nikjer te ni in nikjer si te ne morem misliti. Niti ob tvojem prijatelju te ne najdem. Najrajši se jim umaknem, ker me mučijo s spomini. Nekateri pa še vedno hodijo za menoj in ne morem se jim umakniti. Namesto tebe hočejo biti. Tedaj se vrineš ti kakor prikazen med nas in včasih pozabim govoriti in sem morda tudi neprijazna ... Čudno se mi izmika življenje. Nič več ga ne poznam. Ob tebi pa sem videla vse naokoli, listje in drevje, ljudi in trotoarje, smeh in jok. Čudno sem se sprostila. Hodim po cestah in v rokah nosim tvojo podobo in jo razkazujem in mislim, da se vsi ozirajo vanjo. Pred obrazom držim tvojo podobo in nikamor ne vidim. Nekateri bi mislili, da sem blazna.

— — — — —

Kaj sva zagrešila, da naju je kaznovala usoda? Hodim po svoji sobici kot kaznovan otrok in iščem razmotati krivico nad nama. Iščem ljudi, ki so naju ločili, jih zasovražim ali pa si mislim, da ne bi bili taki, če bi naju poznali. Tedaj se mi zahoče poromati k njim in jim povedati, da nama je hudo ... Potem pa zagledam tvoj resni moški obraz in se prestrašim svoje otroške pripravljenosti, vgriznem ustnico in preneham misliti ...

Včasih pa se mi solze ne ustavijo in ustnice mi nemirno drhtijo. Vidim tvoj nemi obraz in se mi zdiš okruten in hladen ob moji bedi in nerazrešenosti. Nikamor ne vidim preko svoje sobice in če bi zgorele stene ob njej, bi ne videla ognja. Ti pa vidiš in si nem in čakaš. Ubodem se s šivanko, da preženem krivično misel.

Niti na misel nama ne pride, da bi si pisala. Tako čudno naju je prevzela usoda! Hodim po njegovi sobi in iščem naslova, kam naj bi mu pisala. On pa hodi po moji sobici in išče naslova, kaj bi mi pisal. Oba pa čakava, kdaj bo konec tega beganja in se bova umirila ob belem listu.

Kako naj zaživim mimo tebe? Danes sem skušala, da bi držala tvojo podobo ob strani in bi videla trotoar in ljudi pred sabo. O, kako strašno dolgočasno je bilo! Zdi se mi, da še ne bo konec tega jesenskega deževja. Nekateri se mi smejejo in pravijo, da je lep dan in sonce. Zadevam se ob ljudi in stopam s trotoarjev, ker skrivaj še vedno pogledujem tvoj obraz ob strani.

Na križiških cest pa me je ustavil čuvaj javnega reda. Rekel mi je, naj pazim. Avto je zdrsnil mimo mene.

Kaj bi bilo s tvojo podobo? Bojim se zanjo. Dala jo bom na mizico v svoji sobici, da bom jutra in večere ob njej preživela. Tu se ne bo zaprašila in ne umazala in tudi ne zameglila. O, zunaj pa bi ljudje dihali vanjo in jaz bi je znabiti več ne spoznala. Kako sem bila nespametna, da sem begala z njo po ulicah, kot bi iskala usmiljenja. Samo pljunili bi lahko ljudje nanjo ...

Sneži. Zebe me v zakurjeni sobi. Ti pa si daleč v nezakurjenih sobah in okoli tebe so snežni zameti in nič ti ne morem pomagati, da bi jih ne bilo ... Strašno me težijo zameti in zdi se mi, kot da bi sanjala, kako se vsipajo name plazovi in kako ne morem bežati pred njimi. Kaj sva jim storila, da so nama zavrli srečo s snežnimi plazovi?

Ti si bil tako močan, odločen in neomajen. Nobeden ni mogel preko tvojih grudi ... Zdaj pa so te poslali med plazove, da kljubuješ vetrovom in ostrinam ledenega mraza in nikogar ni, ki bi ti tesno zapel rujavi telovnik, prav tesno ob telesu, da ne bi mogel mraz skozi. Nikogar ni, da bi te varoval. Veter se bo zagrizel vate in potem ti bo zamajalo grudi in boš zaječal ... O, ko bi mogla biti pri tebi, da bi s svojim telesom zaslonila tvoje grudi! Kdo bi nama mogel kljubovati?

Kadar se vračam domov, se spominjam tebe in ne vidim več ceste. Zdi se mi,

da moram hoditi in hoditi, da se ne smem ustaviti, da se bova tako nekoč srečala daleč v tvoji deželici, kamor so te poslali, da bi nama pripravili veliki petek ...

— — — — —

Pridi! Nocoj te zahtevam. Moje oči so žejne tvoje luči, moje roke iščejo tvoje desnice, moja glavica išče tvojih ramen ... Pa pridejo mimo drugi in mi ponujajo vsega: tople luči, močne desnice in močnih grudi in silno me teži opoj. Zaprem oči, da morem mimo in iščem tvoje podobe. Nikjer te ni, moja glava pa omahuje od teže dneva in tako čudno trde so moje blazine, da se ne morem na njih umiriti.

Muči me bednost najine usode. Šel si in si pozabil pobožati moj obrazek. Zdaj te iščem in žejna sem tvojega božanja in mehkih rok ... Koliko se jih stegne ob vsaki misli! Jaz pa čakam tvoje roke in jo iščem in si jo predstavljam: mehko in nežno in trdno — hočem prijeti pa me udari v obraz usoda s svojo črno roko.

Zahtevam od vas, ljudje, da mi vrnete mehko in nežno in trdno roko, da mi ne bo uvelo lice ob silni žeji in boli. Zvijam se v bolesi in kličem. Solze mi pridejo v pomoč in preko njih vidim v mavričnih barvah snežne zamete in tebe ob njih z odpetim telovnikom in z golimi rokami in z mračnim obrazom. Moja roka se stegne v temo kot bela prikazen in išče tik ob tvojem telesu do ramen in do obraza in do čela ... Mraz. Zadržtim in gledam kot otrok, ki so ga vsi zapustili.

— — — — —

O, ko bi izginili ljudje, ki so te poslali tako divje daleč! Tedaj bi se ti vrnil ... Resen tvoj pogled me udari v lice. Kako prostaško sem *misli*la! To ni bila moja misel, to je bil le demon moje prirode. Tako sem s srcem in razumom zakopana vate, da ne morem s svojo močjo preko svoje prirode. Kot brez moči sem in samo ustnice mi podrhtevajo: Odpusti! Ne tako, drugače! Saj trpim, trpim ...

(Dalje prih.)

Ana Galetova:

BITKA NA KORU

V Razdrti vasi pričakujejo novega župnika. V organistovi hiši hrope razglašeni harmonij in cerkveni zbor vriska do onemoglosti. Naj vidi novi župnik, da so res pevci. Organist France, ki nosi tudi ime »Forte«, sunkovito goni mehove in se z nerodnimi rokami lovi za pevci. Sopranistka Polonca vlada. Kadar začne ona, začno drugi, če so pripravljeni ali ne. Ona določa čas za pevske vaje, ona izbira pesmi. Ne trpi nobenega dobrega soprana poleg sebe. Če ji ne gre kaj po volji, v nedeljo zbolijo in pri maši ni petja.

V Razdrti vasi pričakujejo župnika. Forte in zbor strežeta Polonci, da vidi novi župnik, da so res pevci.

Nedelja.

Petje, joj, kot bi te žagali po glavi. Zaman iščeš v pesmi molitve. To je slep boj za priznanje. Župnik mora nekajkratami zamižati, da preboli zoprnost.

Prihodnjo nedeljo že oznani: Razdrta vas je velika. Javite se vsi fantje in dekleta, ki ljubite petje. Napravimo večji zbor, da ne bo treba tako kričati.

Na koru razburjenje. Polonca užaljena. Naj poje kdor hoče, mi ne bomo več. Mi. Če reče Polonca, velja za vse.

V nedeljo je tiho v cerkvi. Forte bi rad zaorgljal, toda, ali naj sam?

Po maši ljudje ne morejo domov. Okrog cerkve postajajo, glave stiskajo in skomizgavajo z ramami. Okrog vaškega hrusta Juga je največji drenj. V nedeljo zaorgljam jaz! Kdo pride na kor? Hrust Jug je že nekoč orgljal in dobro orgljal. Odkar je pa prevzel vaško pomožno pošto in postal občinski tajnik, so ga ljudje zmerjali za lakomnika in požeruha in mu odrekali bero. Mežnar in organist je postal France. Danes pa jih je ta osramotil pred gospodom. Fej! Jug naj se vrne na kor. Župnik je privolil.

Naslednjo nedeljo je Polonca stala pod korom. Mi. Še prosili nas bodo, da se vrnemo. Gospod je pristopil. Zapele so orglje, zapeli novi pevci. Polonci je šinila kri v lice. Nesramnost! Ne bodo peli! V nedeljo bomo mi!

Po maši se je zbral stari pevski zbor ter skupno stopil pred župnika: »Gospod, krivica se nam godi. Mi smo bili zmeraj za cerkev. Jug drži s poslancem Prepečencem.«

Župnik je obstrmel: »Ja, sami ste nehali. Vrnite se na kor, pridružite se onim! Vsi pojte! Organista se dogovorita med seboj in mi pridita potem povedat. Zbogom!«

Vsi? Ne, ne! Mi ali oni!

Spet je prišla nedelja. Fortejev pevski zbor je že ob osmih čakal na koru devete maše. Polonca se je veselila: Premoremo jih. Ko so prišli Jugovi, so obstali. Kaj? Dobro! Mi bomo pri mehu, pa orglajte. Začelo se je prerekanje. Nihče ni slišal zvončka, ki je naznanil pristop. Maša se je začela. Mesto pesmi, se je čulo s kora zmerjanje. Celo ime poslanca Prepečenca se je čulo.

Mrzlo je spreletelo župnika.

Ko je stal na prižnici, je vse umolknilo. To je hiša molitve, vi pa ste jo spremenili v jamo razbojnikov.

V cerkvi mir.

Uvedli bomo ljudsko petje. Loški študent bo orgljal. Pojte vsi. Dvakrat boste molili.

Jug in Forte sta se na koru spogledala. Nista si mogla kaj, bridko sta se nasmehnila.

Zdaj je mir. Prideš v cerkev. Vse poje. Ne moreš biti razmišljen. Kar sama pade molitev v srce in na usta. Ko odhajaš, neseš s seboj Boga.

Majski čar.

R. Smersu:

KDOR NE DELA, NAJ TUDI NE JE

Kristus nas je vse napravil za brate in nas na ta način napravil za enakopravne. Iz tega sledi, da so vse dobrine sveta ustvarjene za vse ljudi in da imajo torej ljudje že po svoji naravi do tega enako pravico. Resnica pa je, da bi od teh dobrin, če bi bile med vse ljudi enakomerno razdeljene, prav nihče ne mogel niti še tako skromno živeti — brez dela.

Ljudje morajo namreč ogromno večino svojih potrebščin pridobivati s težkim delom. Tako je določil Bog, ko je izgnal Adama in Evo iz raja in rekel Adamu: »V potu svojega obraza boš jedel svoj kruh.« Izjem ni postavil nobenih. Vsi za delo sposobni možje in žene morajo delati in bo socialna blaginja zavladatale šele tedaj, ko bodo res vsi delali, ne pa živeli eni na račun drugih. Dr. Gosar piše v neki svoji knjigi: »Predstavljajmo si življenje v navadni kmečki družini. Ako izmed peterih delazmožnih sinov in hčera, ki živijo vsi na domu, eden stalno lenari, je pa kljub temu iz skupne skleda in se oblači s platnom domačega izdelka, morajo ostali štirje, če hoče vseh pet živeti, toliko več delati. Ako ne store tega, potem posestvo hira in končno propade.«

Tako je tudi s človeško družbo. Radi lenuhov — in teh ni malo — družba vedno bolj hira in vedno bolj se bliža propadu, ker je preveč tistih, ki ne opravljajo nobenih koristnih del. Ne smemo misliti, da nas premoženje odvezuje od delovne dolžnosti.

Ponoviti moramo znane besede sv. Pavla: »Kdor ne dela, naj tudi ne je!« Tukaj je delovna dolžnost čisto jasno zapovedana in postavljena brez ozira na morebitno, četudi pošteno pridobljeno bogastvo. In obsodba lenobe po Kristusu je tudi dokaz, da je delo delež nas vseh in da greši, kdor se mu odteguje.

LJUBEZEN MORA ZMAGATI.

Vsi vemo, kako so se ljubili prvi kristjani. Velika zapoved ljubezni jim ni bila le geslo, le beseda, le napisan življenjski program, ampak jim je bila živa resničnost, vsakdanje dejanje, vsa vsebina njihovega življenja. Z ljubeznijo so prvi kristjani pridobivali nove pristaše, predvsem med sužnji in delavci, s katerimi so tedanjí mogočniki postopali po svoji mili volji.

In če danes kdo išče novih idej in programov in novih gesel, je na popolnoma napačni poti. Mi tudi danes nimamo drugega sredstva kot ljubezen, da si osvojimo Bogu sovražni in odtujeni svet in da ga zopet pridobimo za krščanske čednosti. In tudi danes velja to prav posebno za delavstvo, ki tako zelo pogošča ljubezni, one resnične, dejavne ljubezni.

Ako imamo Boga za očeta, moramo sprejeti vse ljudi za brate, in nihče ne more reči, da ljubi Boga, ako sovraži svojega brata. Zato je bilo pravilno nekje zapisano, da ne bomo delavstva pridobili ne z učeno razpravo in ne z bleščečimi govori, ampak le, če bomo s svojim zgledom in dejanjem pokazali, da ljubimo ta teptani del človeške družbe in se ravno iz ljubezni do njih nesebično borimo za njihove pravice.

DOLOČILA O DELAVSKI PLAČI.

Plača je vir delavčevega življenja, je vir njegove sreče in nesreče, je vzrok njegovega zadovoljstva in nezadovoljstva. Plača je pa tudi vzrok velikih delavskih bojev, stavk, izprtij in revolucij.

Naj torej na kratko navedemo obstoječa določila o plači: Če plača ni določena v pogodbi in tudi ni pogojena njena brezplačnost, se smatra, da je pogojena primerna plača. Če ni nič drugega sklenjeno, ali pri službah dotične vrste v navadi, je dajati plačo po opravljeni službi. Plačo je treba izplačati najpozneje zadnjega v mesecu ali ob koncu poedinega posla, če je odmerjena po mesecu ali po krajših rokih. Če pa je plača odmerjena po času (uri), po kosu ali po poedinih storitvah, jo je treba izplačati ob koncu tedna, če pa gre za službe višje vrste, ob koncu meseca. Vedno pa se mora zaslužek izplačati tistega dne, ko preneha služba.

Plače v denarju so dolžni izplačevati delodajalci svojemu delavstvu v dinarski vrednosti ali valuti, ne pa v kaki tuji valuti ali v kakih papirnatih nakaznicah.

Delodajalci ne smejo dajati svojemu delavstvu blaga na up, niti ne smejo zahtevati, da bi kupovali delavci potrebna živila tam, kjer bi jim oni priporočali. Pač pa smejo delavcem dajati — če so ti s tem zadovoljni — na račun plače živila in redno hrano po lastni ceni, dalje stanovanje, kurjavo, razsvetljava, blago za delo, zemljo za uporabo, vse po povprečni vrednosti. Ne smejo pa dajati na račun plače alkoholnih pijač in tudi ne drugega blaga, razen navedenih predmetov.

Posebno važno je določilo, da se plač ne sme izplačevati v gostilnah, kavarnah, kantinah in povesod, kjer se delavcem točijo alkoholne pijače.

Če bi se delavec pogodil z delodajalcem na ta način, da bi pogodba nasprotovala gori omenjenim določilom, potem taka pogodba ne velja.

VPRAŠANJA IN ODGOVORI

Nastanek službene pogodbe. A. B. iz Lj. piše: G. J. me je sprejela v službo in mi je vzela delavsko knjižico. Službo bi ime-la nastopiti 15. v mesecu. Dva dni pred 15. pa mi je vrnila knjižico, češ, da si je premislila. Ali imam pravico do kake odškodnine?

Odgovor: Ako Vam je gospodinja izjavila, da nastopite službo 15. v mesecu in je sprejela delavsko knjižico ter ste bili s tem zadovoljni, tedaj je nastala med obema službena pogodba. Ko ste se tedaj javili pri gospodnji in je ista izjavila, da se je premislila in da Vas ne bo sprejela v službo, je tedaj gospodinja kršila službeno pogodbo. Gospodinja mora pogodbo odpovedati na 14 dni odnosno plačati zaslužek za 14 dni. Gospodnjo morate zato pismeno pozvati (priporočeno), da naj

plača v gotovem roku 14 dnevni zaslužek. Če bi gospodinja ne plačala, je vložiti tožbo.

Okrožni urad in Pokojninski zavod. L. K. iz B. vprašuje: Kdo spada v OUZD in kdo v Pokojninski zavod? Odgovor na to vprašanje bomo priobčili v prihodnji številki v posebnem članku.

A. L. iz K. vprašuje: Ali smejo zasebne posredovalnice za delo zahtevati plačilo za posredovanje?

Odgovor: Zasebne posredovalnice za delo smejo zahtevati posredovalnino. Po informacijah, ki nam jih je dal mestni magistrat v Ljubljani, veljajo za ljubljanske zasebne posredovalnice sledeče cene: vpisnina za delodajalca 3 Din, za delojemalca 2 Din, posredovalnina za delodajalca 5 Din, za delojemalca 3 Din. Prestopke je prijaviti mestnemu magistratu.

Vse od tedaj, ko je stroj in želja ali potreba po zaslužku poslala tudi slovensko ženstvo iz tople domače hiše v tujino, v svet, se je tudi za nje začela nevarnost moralnega, duševnega in telesnega propada. Neizkušeno, lahkoverno, a pošteno slovensko dekle je tako videlo tudi vso svojo okolico. Prepogosto je padlo v roke brezvestnim ljudem, ki so jo izkoriščali, izrabljali in jo, nevedno, pogosto tudi moralno upropastili. Res, da so razna ženska društva s svojim izobraževalnim delom v marsičem odpirala oči, pa bodisi, da to delo ni doseglo vseh, ki so odhajala z doma, ali jih je premotila toliko obetajoča tujina: kratko in malo, vedno več je bilo tistih, ki so potrebovale pomoči, nasvetov, navodil, razlage in svaril. In res so se tudi našle dobre in neustrašene žene, ki so se, prav iz usmiljenja do teh vsakršnemu izkoriščanju izpostavljenih sester, zavzele za nje.

Odkar pa je postala Ljubljana važno križišče, odkar se je tudi pri nas pojavil pogubonosni beg z rodne grude v mesto, se je tudi na ljubljanskem kolodvoru pokazalo vedno več potujočega ženstva. Kdor je opazoval pri prihodih ali odhodih vlakov množice potnikov, je lahko opazil tu pa tam plaho dekle ali ženo, ali tudi skupino deklet, ki je ena od njih morda boječe povprašala sopotnika po tem in onem in ji je ta tudi mimogrede dal odgovor, ali pa ne. Bil je tudi morda priča sumljivega razgovora med plahim dekletom in podjetnim moškim, ki mu pa konca ni pričakal. Kdor je imel pogostejše opravka na kolodvoru, je že par let sem lahko videl, da se kak dan dekleta kar usujejo iz prihajajočih vlakov. V rokah težke košare in kovčke, ali pa tudi kar površno zaviti in povezan zavitek, kar po večini predstavlja celotno, pa tudi edino premoženje došle potnice. Opazovalec tudi vidi, kako došle potnice, vse nevajene mestnega hrupa in trušča, postajajo negotovo že na kolodvoru in se ne vedo kam dejati. Iz odgovorov in prigovorov sopotnic in sopotnikov ne zvedo dosti. Kako lahko se zgodi, da padejo take nevednice v roke brezvestnim ljudem, ki jih skušajo izkoristiti v njihovi stiski, če se ne zgodi še kaj hujšega, o čemer tu pa tam kak časopis kaj malega poroča, nihče pa ne ve za njih osebno, duševno, pa tudi telesno stisko in za silne boje, ki jih v takih odločilnih trenutkih prestajajo.

Če je dekle z doma verno in moralno trdno, ji taka pot v tujino ni tako nevarna; tudi v tujini bo tako ostalo. Koliko pa jih je, ki odhajajo z doma nevedna, nepoučena, misleč, da je tujina prav tako dobra in topla, kakor dom! Pa so zopet druge, ki jih žene z doma želja po prostosti, da vidijo kaj sveta, da kaj poskusijo, kaj dožive, a nimajo pri tem še nikakih slabih namenov. Toda njih lahkovernost jim je kaj lahko v pogubo, zlasti v sedanjih časih, ko ni v mestu razpoložljivih službenih mest, ko tava po mestu sto deklet od posredovalnice do posredovalnice in čaka tedne in mesece na kak zaslužek. V tem času čakanja porabi dekle vse prihranke, nekaj mora jesti in spati mora tudi kje, tako, da telesno, duševno in moralno po vsem izčrpana nastopi službo, če jo dobi, ali pa jo brezposelnost žene v obup.

Tako stanje je bilo v Ljubljani v zadnjih letih glede vprašanja preskrbe deklet. Umevno je, da je marsikoga predramil čut socialne soodgovornosti za vso to telesno bedo in moralno propadanje deklet, zlasti marsikatero usmiljeno ljubljansko ženo.

Par let sem se je že na tihem delalo na to, da se temu odpomore. Po tihem, brez vsake organizacije, je tu pa tam posamezna gospa ali gospodična pomagala kakšnemu dekletu ali ženi, ki se ni vedela kam obrniti, a sila je bila vedno večja.

Da bi se omejil dotok deklet v mesto so nekatere organizacije, ki imajo svoje podružnice ali včlanjena društva po deželi le-tem dale nalogo, da so poučila dekleta v svojih krajih, ki so odhajala v mesto, da so na ta način pridržale marsikatero dekle doma in ji tam preskrbele zaslužek, a to preventivno delo pač ni doseglo vseh, tako, da so dekleta še in še priromala v mesto in treba je bilo tu pripraviti odpomoč, oskrbeti varstvo.

Po načinu drugih dežel in držav je tudi v Ljubljani nastal najprej Kolodvorski misijon, to je varstvo potujočega ženstva na kolodvoru na ta način, da pri prihodu in odhodu vlakov stalno nadzoruje gospa ali gospodična, v Ljubljani jo imenujemo kolodvorska pomočnica, ter išče vse pomoči potrebne.

Vse to in tako je dobro premislila Slovenska krščanska ženska zveza pri pripravi za ustanovitev ter se o vsem tem poučila na merodajnih mestih in pri Kolodvorskih misijonih izven države. Po vseh teh pripravih je 1. aprila 1932. na glavnem kolodvoru v Ljubljani začel poslovati Kolodvorski misijon prav na isti način, kakor smo ga v prejšnjem opisali.

Janka B.:

V DOMU CARITAS SOCIALIS NA DUNAJU.

Službeni opravki so me zanesli letošnjo veliko noč na Dunaj. Ker sem že večkrat čitala v Vigredi in po drugih listih, da Kolodvorski misijoni gredo na roko drug drugemu, sem povprašala pri ljubljanskem Kolodvorskem misijonu, če se da potom dunajskega poskrbeti za par dni stanovanje v kakem socialnem domu in kje je itd. Radevolje so mi ustregli in mi povedali, da bodo takoj ekspresno pisali tja in naj samo povem, s katerim vlakom se bom pripeljala tja, da me pride ena kolodvorskih pomočnic počakat na kolodvor, če mi je Dunaj neznan, da imam v domu tudi lahko prehrano in stanujem tam, kolikor časa mi bo treba. Četudi mi je bil Dunaj že znan, vendar sem se prav rada poslužila ponujenih ugodnosti.

Brez skrbi sem se torej pripeljala na Dunaj ob pol enajstih zvečer in skoro sem malo podvomila, da bi bil kdo res tako požrtvovalen, da bi ob pozni uri pričakoval čisto tujega človeka v tujem kraju. Pa kako veselo iznenadenje: po dogovorjenem znamenju, ki je običajen med Kolo-

dvorskimi misijoni, me je gospodična takoj spoznala, stopila k meni in me nad vse prijazno povprašala, če sem torej res prišla in tako dolgo pot iz Jugoslavije. Takoj sem se čisto domačo počutila ob njej in sva pričeli prijetno kramljati. Ker tramvaj že ni več vozil, sva morali napraviti precej dolgo pot od južnega kolodvora do IX. okraja, kjer stoji lep trinadstropni dom — najrajši bi ga imenovala dekliški dom — v Pramergasse 9.

V domu je vratarica še čula, saj je vse tako pripravljeno, da morejo dekleta vsako uro priti. Po kratkem zelo priskrbenem pozdravu me je vratarica peljala v tretje nadstropje. Zdelo se mi je, kakor da hodim po samostanu. Vse mi je bilo takoj tako domače in me je prav spominjalo nekdanjih let pri uršulinkah.

V vestibulu je visela velika tabla na steni, na kateri so bila napisana za vse stanovalke v domu pristrčna voščila za veliko noč. V stenah hodnikov so mali svetniški kipci, vsi praznično ozaljšani z zelenjem za velikonoč. Kako vse drugačen je bil prvi vtis v tem domu, kakor pa sem ga imela večkrat v hotelu!

Spremljevalka mi je odprla sobo, lepo sobo, opremljeno za štiri dekleta. Povsod je bila neka prijetna skladnost in ubra-

nost: od pregrinjal in španske stene in senčnika za luč, do slikarij na stenah. Vse je bilo tu, kar more dekletu, četudi samo za enega ali par večerov, napraviti prijeten dom, tako da me je res iznenadila ta pozornost. Vratarica mi je še dala par navodil, želela dober počitek in tiho odšla.

Drugi dan je bil praznik; zato sem odšla v hišno kapelo, ki je bila prav pod mojo sobo, k sv. maši. Tam sem videla zbrane vse sostanovke, povečini mlada dekleta, morda delavke, prodajalke, uradnice. Večina jih stanuje stalno tu, nekatere so samo mimogrede, kakor jaz. Za te slednje so bili namenjeni molitveniki, ki jih je neko dekle delilo po klopeh. Med sv. mašo je deklinski zbor zapel nekaj pesmi enoglasno, kar se je prav prilegalo k skrivnosti in čuvstvenosti vse okolice. Genljivo je bilo, ko so šla med sv. mašo vsa dekleta k sv. obhajilu.

Po sv. maši me je ena izmed sester, ki vodijo ta dom, ljubeznivo vprašala, kako mi ugaja, če imam kaj domotožja, s čim mi morejo postreči, če želim tudi prehrano v domu in podobno. Za vse je pre-skrbljeno. Človek skoro pozabi, da ni doma.

Ko sem bila spet v sobi, sem slišala po hodniku vesel smeh. Dekleta so bila prosta, ker je bil praznik in so se zbiral po hodnikih v skupine in so se šalila in kramljala. Vse je družila sestrsko skupnost. Ko sem šla mimo njih, smo se nasmehnile kot oni, ki se poznajo.

Naslednje dni sem bila prav malo v domu; opravki so me zadrževali v mestu. In ko mi je bilo treba oditi, mi je bilo kar žal za to. Skoro prijateljsko sem se poslovila od sester, ki so me povabile, naj se drugič zopet oglasim pri njih. Morda v kratkem...

Samo na kratko sem mogla povedati to, kar sem doživela v enem domu krščanske dobrotelnosti; vse je samo zunanje. A že iz te zunanje slike si lahko predstavljajo čitatelji Vigredi tudi vsaj del one notranje vezi, ki veže med seboj ljudi in narode in države v teh svetskih napravah krščanske karitas, kolodvorskih misijonih, društvih za varstvo deklet, pa še drugih socialnih ustanovah, ki so nastale iz nesebične ljubezni. Prav ta pa je, ki predstavlja nevidno, vseobsegajočo vez med njimi.

P O Ž E N S K E M S V E T U

Največje nagrade prejema filmska igralka Greta Garbo, ki ima še danes dosti častilcev in častilk, dasiravno je prišla njena umetnost že v mani-ro. Za sleherni film dobi 250.000 dolarjev, to je blizu 12 milijonov dinarjev. Njen najmanjši družabnik, enoletni Baby Leroy, pa prejema tedensko po 100 dolarjev. Mar se človek ne zgrozi, če pomisli, da prejemajo očetje z veččlanskimi družinami po borih sto dinarjev na mesec, še več takih očetov pa mora držati križem roke in brezupno gledati ženo in otroke, ki zaman stegajo roke za kruhom. O čas socialnih krivic, ki vpiješ do neba!

Žena ameriškega predsednika Roosevelta, ki je znana kot izredno socialno čuteča dama, je nedavno poletela z avijonom iz Miami-ja v Portorico, da bi se na lastne oči prepričala o veliki bedi prebivalcev

tega otoka. To je prva žena ameriškega predsednika, ki je letela, vsaj deloma čez ocean.

Tvorniška delavka prejela prvo nagrado za roman. Iz Budimpešte javljajo listi, da je dobila prvo nagrado iz zapuščine Kolomana Mikszatka, ki je namenjena za vsakoletne najboljše romane, navadna tvorniška delavka Marta Gergely. Njen roman, za katerega je bila nagrajena, ima naslov »Usedlina«.

Praga hrani otroke brezposelnih družin. Lep zgled socialne oskrbe daje glavno mesto češkoslovaške republike. Na mestne stroške se namreč hrani 11.500 otrok onih družin, katerih oče je brez dela in zaslužka. To niso zgolj besede ljubezni do bližnjega, kakor jih govore premnoga mesta, marveč resnična dejanja, ki jih moramo iz srca pozdraviti.

Borba proti angleškim pilotinjam. Angleški aeroklub je nedavno sklenil, da ne more biti več nobena ženska njegov član. Ta sklep je močno razburil angleški ženski svet, ker tam je mnogo žensk - pilotinj, toda zdi se nam, da je to razburjenje neutemeljeno. Tudi mi smo za žensko emancipacijo v nekem smislu — da se namreč žene posvečajo moškim poklicem, ki jim notranje odgovarjajo — toda vse, kar je prav. Pogumno krožarjenje po nebesnih cestah je vendarle izključno za pogumno in hladnokrvno moško dušo in naj tudi ostane v moški oblasti. Ženska pa se naj posveti onim moškim poklicem, v katerih po svoji duševni sili bolje opravlja svoje poslanstvo kot moški, n. pr. kot zdravnica za ženske in otroške bolezni, kot odvetnica za ženska vprašanja in za vprašanja mladoletnih zločincev in podobno.

Pet provinc je izgubila Kitajska radi — ženske. Saj nam zgodovina mnogo pripoveduje o ženskah kot krivcih vojne ali poraza, tako, da se zdi večkrat človeku kot neka daljna bajka. Toda primer ženske premetenosti, ki nikakor ni častna za naš ženski stan, se je zgodil zadnje leto na Kitajskem. Slavna kitajska lepota, pevka in plesalka Wutterfly Wu, je zakrivila s svojimi čari in zapeljivostmi poraz kitajskih armad v Mandžuriji in Džeholu. Nastopala je namreč v času japonskih napadov v Pekingu in znala tako spretno loviti kitajske generale in politike v svoje mreže, da so ti povsem pozabili na vojno in svoje vojake ter se udali razvratnemu življenju. Tako se mora mandžurski cesar Puyi zahvaliti za cesarsko krono zgolj tej zapeljivi plesalki. Seveda pa so se pri tem pokazali tudi možje kot lutke ene same ženske, katera jim je znala zmešati pamet.

Žena naj bo luč družinskega ognjišča! Po vojni se je žena odtrgala sladki vezi družin. Šla je z doma v tovarne in v moške poklice, otroke pa je prepustila samovoljnemu razvoju. One žene, ki so šle v tovarne, so morale zapustiti domače ognjišče radi sodobne socialne krize. Premalo zaslužka je imel mož, da bi ž njim prehranil družino; one pa, ki so silile v moške poklice le, da bi pokazale svojo voljo po emancipaciji, niso zapustile doma

radi socialne, marveč duševne krize. Na zadnjem kongresu pa je vrgla mednarodna katoliška ženska zveza v svet besedo: Vrnite mater družini! Žena naj bo luč družinskega življenja! Le tam je njeno mesto, ki ji je dano od vekomaj! Seveda pa izzveni taka beseda v prazno, če se prej ne preuredi ves vladajoči socialno-gospodarski red, ki sili siromašne matere, da zapuste domače ognjišče in gredo v tovarne. Pa tudi duhovno ozračje sodobnega sveta bo treba očistiti. Katoliška mednarodna ženska zveza si je zapisala kot prvo točko programa: Sodelujmo pri omiljenju socialno-gospodarskega reda in pri obnovi duhovnosti. Po tem bomo privedle tudi ženo k njenemu osnovnemu poklicu — materinstva...

Deset zapovedi za lepo vzajemno družinsko življenje. Amerika je znana po mnogoštevilnih zakonskih ločitvah. Na prvem mestu je mesto Chicago. Najmanjši povod že zadostuje, da gresta narazen mož in žena. En sam sodnik tega mesta, Jožef Sabbath, ni imel nič manj kot 40.000 ločitvenih procesov, med katerimi pa se mu je posrečilo 2000 parov pregovoriti, da so opustili tožbe. Ta sodnik, ki pozna do jedra razne vzroke za ločitev, je sestavil 10 zapovedi, po katerih naj bi se zakonca ravnala, da ne bosta prišla pred sodišče. Te zapovedi se glase:

1. Imejta potrpljenje drug z drugim!
2. Delajta skupno, zabavajta se skupno, rastita drug ob drugem!
3. Pri različnih medsebojnih mnenjih se ne razburjajta!
4. Ogibajta se tega, kdo bo imel poslednjo besedo!
5. Bodita odkritosrčna drug proti drugemu!
6. Zapomnita si, da je notranja simpatija najmehkejša blazinica doma!
7. Prijazno voščilo »dobrega jutra« in »lahke noči« utegne napraviti čudež v medsebojnem življenju.
8. Delita si med seboj sleherno odgovornost!
9. Naj bo vajim dom samo vajin dom in ne vajinih prijateljev!
10. Naj nikoli sonce ne zaide, ne da bi se prej pomirila, če sta se sprla!

Med temi zapovedmi so nekatere prav lepe in priporočljive zakoncem. Izredno blažilno utegnejo delovati nanje. Toda za-

pomnimo si, da vsa ta vsakodnevna medsebojna zadržanja ne bodo veljala nič, če ne bomo imeli hkrati velike vere v ti- stega, ki je postavil zakon v zakrament in ga s tem povzdignil v najvišjo človeško zvezo — v Jezusa Kristusa.

Otok močnih žena. Ne daleč od Tokia, glavnega mesta Japonske, leži otok Oshima, ki ga imenujejo tudi »Otok močnih žen«. To ime nosi po vsej pravici, zakaj na njem

žive silne ženske, katere opravljajo vsa moška težaška dela. Med najtežja dela spada pač zalivanje polj; tam so namreč vulkanska tla in je le težko dobiti vode, zato- rej jo morajo te krepke žene od daleč v ogromnih čebrih na glavi nositi. Možje so v tej ženski državi zgolj lutke. Tudi ob- činska zastopstva vzdržujejo le žene. Tu je torej popolna emancipacija žene, kakr- šne pa si najbrže naše žene ne bi želele.

I Z N A Š I H K R O G O V

M. K.:

V MAJSKEM JUTRU ...

Divno majsko jutro ... Med veselim pet- jem ptičk in pestrim cvetjem, stopim v Tvoj dom — Jezus.

Smrtna tišina je v svetišču, le večna luč- ka včasih tajno zatrepče kot bi šinila mimo nje nevidna serafska perut ...

Le pri Tebi — Jezus je mir, tisti, ki ga svet ne more dati. Glej, viharji grozeči besne, ukaži jim Ti, naj se umirijo. Daj, prosim Te, da nikdar ne zagrne duše črna noč, temveč luč ji bodi — Ti. Daj, da bom sebe čimbolj pozabljala, v meni vladaj Tvoja volja. In če želiš, da grem za Teboj na Golgoto, — grem rada.

S Tvojo materjo, katere dobra hči ho- čem biti, grem čez trnjev most življenja.

M. K.:

DEKLIŠKA DUŠA ...

Je kot neizpeta pesem slavčka doli v temnem gaju ... Nje ljubezen je čista kot jasno zvezdnato nebo ... Nad njenim če- lom plava belih limbarjev sijaj ... Saj je sam prelestni maj, že samo iz njenih očk zrcali se nebeški raj. Pesem rožnatih ustnic je kot gorski čisti vir, ki izpod skale, izpod groblje male tajnostno privre na dan in oživlja log zeleni in cvetočo plan. Du- ša njena je od vekov že izbrana, da je, če ne telesna, pa duhovna mati, ki žrtev se ne boji prestati. Ona hoče, da je vsem »svetilnik na gori,« ki ne toži o svoji boli, temveč vdano k svojemu Stvarniku moli.

Saj: »Zdaj cvetje, zdaj trnje bodeče z življenjskih nam zraste poljan, a polne neskajlene sreče pod soncem ne včaka — zemljan.«

DEKLIŠKA ZVEZA, ŠKALE.

Iz Škal se ne oglašamo preveč pogosto. Bolj skrito delujemo. Vsako nedeljo v me- secu se zberemo v društveni sobi in poslu- šamo govore, ki jih predavajo vrla škalska dekleta. Posebno prijeten je bil zadnji se- stanek. Nastopili sta v dvogovoru Strop- nikova Mimika in Županova Pepca. Mimi- ka je bila vino, Pepca pa voda. Poslušajte!

Za uvod k temu dvogovoru je spregovo- rila blagajnica Aristovnik Marjana to- le: »Vino in voda sta zlahtni dve reči, skoro brez nobenega nam bit' mogoče ni! Vino hoče gospod biti, voda se ne ukloniti! Ta- ko je prav! Poslušajte, dekleta, kak pre- pir med njima bo nastal!«

Vino: Vino se vozim na prodaj križem svet, vsak le mene hvali, vsak me hoče imet'; hlapcem, gospodarjem, kmetom, kraljem in cesarjem, vsem na mizo nosim se.

Voda: Jaz pa pretečem mesta in vasi, se prodajat' nečem, vsak me zastonj dobi; sem za pranje in umivanje; kuhati in piti brez mene pač mogoče ni!

Vino: Res je to! A vino hočem bit' gospod, sveti maši služit' moram jaz pov- sod, na vsaki kompaniji, na sedmini in gostiji, prvo sem na mizi jaz.

Voda: Kaj koristiš pijancem vino ti? Kdor te pije preveč, pamet izgubi! Ko pijanci ponorijo, tebe, vino vse dolžijo.

Tak gospod si, vino, ti. Jaz sem pa za pitje zdrava! Kdor me pije, ga nikdar glava ne boli. Z menoj krstijo otročiče, da vidijo božje tam obličje. Gospa sem jaz, ne ti gospod! Meni se ponujat nikjer potreba ni. Kar na svetu raste, vse me poželj. Rože, travo, žito, da je sadje rodovito, vse to voda moram poživiti! Starejša kot si ti, sem jaz. Tebe Noe je vsadil, prej te še bilo ni. Sonce te je h'telo speči, morala sem ti, na pomoč priteči. Si morda potem ti gospod?

Vino: Gospa če hočeš bit', pa bodi! Kdor pa hoče mene pit', modro naj ravna. Mero naj 'ma pravo, z vodo mešat' me je zdravo.

Voda: Če te hudoben človek preveč pije, potem trdo razbije, pretepa ženo in otroke, sam pa nosi grehe vel'ke in globoke; se žena milo pritožuje, posestvo je prodano.

Vino: Jaz pa tega nisem kriv. Krivi so ljudje sami, ker ne poznajo nobenega reda, ker me pogosto obiskujejo, preveč pijejo, pa še po tleh razlijejo. Le tisti, ki z menoj prav ravna, posestvo in kruha dosti ima; jaz sam ne bi v grlo tekel, ko bi me pijanec ne vzel in rekel (poje): Kar je v glažku, naj gre ven. Jaz ne trpim takega človeka, ki me preobilno pije, le poglej, kako mu slabo strežem: nekaj še že potrpim v njegovem želodcu; ko pa je mera polna, se pa toliko razburim, da kar nazaj prirajžam, predno se od njega poslovim, mu povzročim take sitnosti, da mi prav rad obljudi, da me nikdar več ne bo pil. No, sedaj pa še to povej, voda, kako je tedaj, ko pride huda ura; ko se razburiš, da ne vidiš potoka, drviš po sredi travnika in po njivah; povsod te je polno. Podiraš mostove, rušiš hiše, le samo tisti še ostane, ki je od tebe kilometer više.

Voda: Jaz pa se zato razburim in uničujem polja, ko se spomnim na Noetove čase: mize so bile polne, ljudje so jedli, pili, plesali in peli (pojoč): Saj ga bom, saj ga bom, kar ga je v glažku naj gre vun. Vedno so pijančevali, svoje duše zanemarjali, Boga pozabljali, tedaj sem se prvič razburila in s svojimi valovi uničevala greh. Ko sedaj hodim po svetu in se zbiram okrog ljudi, vidim take ljudi, ki še Očenaša ne znajo; molijo pa iz strahu pred menoj.

Vino: Jaz pa pametnim in starim ljudem prav dobro strežem. Kadar na mizo

prirajžam, jih dobro okrepčam. Starček pa veselo zapoje (pojoč): »Vince je sladko, teče prav gladko, starim in mladim daje pomoč. Le pijmo ga, ne glejmo ga, saj je le vince, ni voda, tačas, ko vinca več ne bo, 'mo pili pa vodo.« In imam vse polno prijateljev, ki me vedno obiskujejo; še tista nemanič Katka me spije par litrov in zapoje (pojoč): »Še kikelco, še kikelco, še tisto bom prodala, da bom, da bom za sladko vince dala.«

Voda: Jaz pa kmetu dobro strežem; ženem mu mline in žage, ker so stroji predragi. Kmetič je zadovoljen z menoj in prepeva (pojoč): »Na bistrem potoku je mlin, al' jaz sem pa mlinarjev sin. Ko mlinček ropoče in voda šumlja, veselo mi srce igra; ko mlinček pri miru bi stal, bi kmetič in mlinar žal'val. Otrok bi jokal in tožil glasno, kako je brez kruha hudo.«

Vino: Voda, nikar mi ne zameri mojih par besed. Priznam, da več koristi ti pri našaš temu svetu, ko jaz. Bodiva si še za naprej prijatelja; če hočeš gospa biti, pa bodi ti, saj si bolj koristna, kakor jaz. Sedaj ti podam roko v pozdrav!

Voda (da roko): Tako je prav, tako je prav, le bodi vedno, vino, zdrav'!

Tonova:

BREZ VSE SKRBI.

Kot pastirček v planinci

Pri svoji živinci

Vriska in poje

K' ma čisto srce svoje...

Kakor narava po dežju je narava dekletova. V sončnem siju rosa cvetje oživi. Tako dekle. Ko je trpela, trpela, ko je mnogo žrtvovala, ji nič ni več bolest. Sama ne ve, kdaj se je na njena ustna prikradel smehljaj, ki kljubuje vsakemu naj ji že ponuja rožice ali trnje.

Katera izmed Vigrednic išče primernega darila za god. rojstni dan, poroko svoje sestre, prijateljice? Nima morebiti dosti denarja, pa bi vendar rada nekaj lepega in trajnega zanjo. Ta naj stopi v trgovino Sfiligoj na Sv. Petra cesti in naj zahteva najnovejšo p. Romanovo knjigo »Naša ljubezen Tebi Gospa«. Je to zbirka drobnih pesmi v nevezani besedi, ki so vse posvečene skrivnostim iz Marijinega življenja, vrsta prelepih slik in prizorov iz rok najboljših mojstrov, ki se obe čudo-

vito izpopolnjujeta ter vzbujata pravo pobožnost do nebeške Matere. Vsa jasna in lahko umljiva nam postane ta pobožnost ob tej knjižici, ki spada v vsako deklško knjižico, v roke vsake matere. Cena Din 30.—.

»*Ljudski oder*«, list za poglobitev našega igranja. — Izšla je tretja številka tega mesečnika, ki ga izdaja »Založba ljudskih iger« v Kranju. Ta številka je vsa posvečena velikonočni igri. Uvodni članek (Velikonočna igra — začetek modernega teatra, Niko Kuret) zanimivo navezuje ves pokret Založbe na liturgijo Cerkve in na začetke modernega teatra.

Ostali člani (Davorin Petančič, Matija Munda) se podrobneje bavijo v uprizarjanjem Pasijona in prinašajo momente, ki se pri nas dozdej še niso nikjer izpovedali. Številka poroča tudi o oberammergauskem Pasijonu in prinaša zanimive razglede po tujem svetu. Odkritje so gotovo izvajanja o hrvaškem katoliškem teatru. Dragoceni so statistični podatki naših iger za mesec februar, kot jih dozdej še nihče ni izbral. — List sam velja letno Din 20.—, vsa izdanja (list in štiri knjige) pa Din 60.—. Vsaka Vigrednica, ki se zanima za dramatiko, najde v teh izdajah pravo dramatsko šolo. Naj si jih vsaka naroči!

V R O Ž N E M D O M U

F. G.:

PRIJATELJICI

Ako bi Julko takrat, ko je bila še Lovrinova dekla, vprašali po njenih prijateljicah, bi najbrž ne vedela kaj odgovoriti. Saj je z vsemi od kraja enako prijazno občevala, a nikomur ni imela povedati kaj bolj važnega ali skrivnostnega. — Morda je bila še premlada. Ali pa — saj je bilo vse njeno življenje tako brezskrbno in naravno — nobenega izrednega veselja, nobenih hudih skrbi; kaj bi se pa potem pogovarjali s prijateljico?

V tisti tesni, a sončni podstrešni sobici pa je drugače: dve mladi deklici živita tukaj zelo tesno druga ob drugi, čeprav sta se sešli z dveh precej različnih svetov. Julka je kmetsko dekle, ki šele prvo leto okuša vse težave in dobrote tovarniške delavke; Slava, njena sostanovalka, pa že skoraj nič več ne korenini v zemlji. Oče je bil tovarniški delavec; njej je hotel preskrbeti boljšega kruha, a so bile plače v tovarni vsak dan manjše in zato je morala Slava s štirinajstimi leti pustiti šolo in je sama začela služiti kruh. Sedaj pa ob večerih sedita v sobici in se pogovarjata: Julka je vesela, ker že žita tako lepo rasejo in se obeta dobra letina; Slava sanja o šoli in srečnih bivših sošolkah in o knjigah. Ali se bodo kdaj sešle njune misli?

To je za Slavo čisto nov svet, ko jo ob večerih ali ob nedeljskih popoldnevih Julka vodi po polju; saj deklica popreje še opazila ni, da je vsak košček zemlje, ki mu pravimo njiva, malce drugačen. Da je njiva tako zaniško zorana, se norčuje nekje Julka in drugje zopet modruje, da so brazde mnogo pregloboke, ker izgleda, da je njiva slabo pognojena. Tale človek pa ne zna sejati; motri ob drugi njivi in ob deteljšču se ustavi in tarna, da bo deteljo zamorila predenica. Pa se Dolinarjeve njive ločijo od vseh, ker je krompir najlepše okopan in osut in žitom prav nič ni škodovala dolga zima in trava najlepše rase na zagnojenih Dolinarjevih travni-

kih. — Kaj takega deklica iz delavskega predmestja še nikdar ni opazila. Dan za dnem bi lahko hodila s svojimi sošolkami na majniške izlete, pa bi zvečer ne vedele povedati, kaj je bilo vsejano na njivah, mimo katerih so hodili. Le posamezne rastline pri botanični uri v šoli, vsega božjega stvarstva v naravi pa ni znala gledati in se veseliti ob njem.

Kadar pa je deževno in morata ostati v svoji sobici, takrat pa dekleti zamenjata vlogi. Slava je imela izvrstne učiteljice, ki niso učile za spričevala, ampak za življenje. Če povem samo en primer: med premnogimi knjigami javne mestne knjižice zna tako spretno izbrati, da deklici, sami sebi prepuščeni, nikdar nimata slabega čtiva. Pozna domače slovstvo in še in še išče taka dela, od katerih so v šoli brali kratke odlomke. Slava pa ve, da je tudi v naših knjižicah hranjene mnogo take duševne hrane, ki je katoličanu prepovedana s posebno prepovedjo — knjige so na indeksu — ali pa po naravnem zakonu: morda bi premladim in preprostim deklicam škodovalo čtivo, katero bi zrelejši človek bral brez škode. — Pa je še čtivo, katero sicer ni prepovedano, pa bi bilo Slavo vendar sram, ako bi ga kdo zalotil v njeni sobici. To so one plehke igračke, ki so skoraj vse enake. Človek bere in požira stran za stranjo, pa se vleče vedno enako, tako kakor se potem ponavlja v domišljiji med delom dan za dnem: o nališpanih in domišljavih deklicah, bi za ljubljene vzdihujejo in žele za svojim izvoljencem...

Katera je modrejša, katera bolj učena? Deklici bi se smejali takemu vprašanju. Saj je Slavka le hvaležna, ker ji je Julka odkrila toliko novega; tako nezrečeno imenitno se ji zdi, ko se lahko pogovarja s preprosto kmetsko ženico in je nič več ne skrbi, da bo zinila kakšno prav neumno o žitu in o njivi, mimo katere pravkar gresta. In ima Julko vsak dan bolj rada, ker ji tako vdano sledi, kadar ji razlaga o lepi knjigi in o dobrem časopisu.

Sedaj bi Julka že vedela za svojo prijateljico.

G O S P O D I N J S T V O

Tolšče kot hranila.

Živalske in rastlinske tolšče (maščobe) sestojijo po svojih kemičnih sestavinah iz glicerina in tolščnih kislin: stearina, palmitina in oljeve kisline. Živalska telesa vsebujejo do 40 odstotkov maščobe; v rastlinah pa je maščoba največini v semenih. Maščobna telesa so zaprta v tanke kožice in jih je treba iz njih iztisniti ali pri precejšnji toploti raztopiti. Čim več stearina in palmitina vsebuje kaka tolšča, tem višja temperatura je potrebna, da se raztopi. Maščobe, ki vsebujejo prav mnogo oljnate kisline, so pri navadni sobni temperaturi tekoče in se imenujejo olja. Poznamo: olivno (laško) olje, laneno olje, iz bučnih peček, repino olje, olje iz semena solčnic in še iz nekaterih drugih semen. Iz žival-

skega sveta pa imamo ribje olje. Seveda že takoj pri nastevanju vseh teh olj opazimo, da so pri nas le nekatera porabna, druga se nam pa zde, ker jih nismo vajeni, skoroda neužitna. Vendar jih ljudje prav mnogo rabijo, kakor je pač pokrajina, kjer so ljudje naseljeni. Če nam kdo pove, da n. pr. Eskimi ne porabljajo druge maščobe kakor ribje olje, se nam skoro želodec obrne; navada in sila pa je tudi v tem oziru najboljši kuhar. Mehka maščoba je navadna živalska mast, presno maslo; trda maščoba pa je loj, ki ga dobivamo od govedi in drobnice.

Vse maščobe so težko prebavljive in zahtevajo dolgotrajno prebavno delo. Zato jih je možno uživati le v malih količinah in le pri hrani, ki sama ne vsebuje nikake ali zelo malo maščobe, kakor kruh, krompir, zelje in podobna hranila. Maščoba pa,

ki jo razpustimo ali raztopimo, je potem lažje prebavna.

Poznamo pa tudi še razne umetne maščobe, ki jih izdelujejo v tovarnah. V naših krajih so te prav malo vpoštevane in tudi zelo malo v rabi. V drugih krajih, n. pr. v Nemčiji pa jih prav mnogo porabljajo, kjer je v gospodinjstvu skoro nepoznana prava prašičja mast. Naše gospodinje so pa vendar vsaj slišale že o margarini, o palminu, o kunerolu in še nekaterih drugih podobnih umetnih maščobah. Vse te izdelujejo deloma iz rastlinskih maščob, ki jim primešajo slabše vrste živalskih maščob ter ji pridenejo večkrat tudi smetano in jajca, da imajo boljši okus. Četudi so vse te maščobe primeroma dobre, vendar imajo to slabo lastnost, da se zelo hitro pokvari. Zato jih prodajajo v zelo malih količinah in jih gospodinje sproti kupujejo.

Olje, ki ga pri nas porabljamo večinoma samo za salato, drugje pa kot zabelo sploh, je zelo bogato na maščobi in lahko prebavno. Dobro olje je čisto, svetlorumeno in ima mil okus. Če je v odprti posodi na zraku, se pokvari, t. j. dobi neprijeten okus; zato ga je treba imeti v dobro zamazanih steklenicah in shrajevati na hladnem. Varovati ga pa je tudi pred mrazom, ker se že pri 2 stop. strdi. Bučno olje je težko tekoče, dokler je sveže nekoliko zelenkasto, pozneje temnorjavo; ima povsem okus po bučnih peckah.

Ribje olje je edino olje, ki ga dobivamo iz živalskega sveta. Pripravljajo ga iz jeter raznih morskih rib. Pri nas ga rabimo samo kot zdravilno sredstvo pri angleški kostni bolezni in raznih otroških boleznih, zlasti v rekonvalescenci.

KUHINJA

Zelenjadni cmoki. Zreži tri stare žemlje na majhne kocke, polij jih z mrzlim mlekom, da se dobro napoje. Prideni žlico drobno zrezanega peteršilja, drobnjaka in pehtrana, raztepeno jajce, žlico masti, žlico moke, vse dobro premešaj, naredi podolgasto klobaso, zavij jo v namočen in ožet prtič in kuhaj v zavreli in slani vodi pol ure. Potem odvij klobaso, zreži na debele rezine, zloži jih na krožnik in zabeli z razbeljenim maslom ali mastjo, v kateri si zarumenila kruhove drobtine.

Sirovi rogljički. Iz 20 dkg moke, 10 dkg presnega masla ali masti, 1 rumenjaka, 1 žlice sladkorja in malo mleka zgneti gladko testo. Ko pol ure počiva, ga razvaljaj za prst na debelo in razreži v štiroglate krpice. Na vsako krpico deni pol žlice nadeva: siru iz kislega mleka prideni malo smetane, prašek cimeta, limonove lupinice in sneg beljaka. Zvij krpe v lepe rogljičke, pomaži jih z raztepenim jajcem in v precej vroči pečici urno speci.

Pečeni rezancev. Skuhaj v mleku dve pesti rezancev. Ohlajenim prideni žlico presnega masla, rumenjaka, 2 žlici sira iz kislega mleka, limonove lupinice ali citronada, malo rozin, žlico sladkorja in sneg beljaka. Premešaj, deni v pomazano kozico in speci.

Mrzla paradižnikova omaka. Mešaj dva rumenjaka, prideni polagoma (po kapljicah) pol žlice olja, ko se zgosti, primešaj žlico limonovega soka, sol, ščep popra, dve žlici pretlačenih paradižnikov, malo sladkorja in kisa.

Korenov sok z mlekom. (Izvrstna pijača za otroke). Zdravo in sveže korenje ostrgaj in nastrgaj, deni v čisto krpo in iztisni sok. Na pol litra mleka deni v začetku po eno kavno žličko tega soka, polagoma zvišuj do tri jedne žlice. Ker ima korenje zelo važne vitamine, je sok priporočljiv zlasti dojenčkom, ki dobivajo živalsko mleko.

VPRAŠANJA IZ ZDRAVSTVA

Odgovarja dr. M. Justin.

Iva M. Prosite za navodilo, kako si odpravite pege z obraza.

Pege na obrazu so različne. Neke vrste peg se pojavlja zlasti v spomladnem času, druge v vsakem času in rastejo v velikosti in so okrogle na robu se razširjajoče, tretje so zopet nepravilne na vse strani se razširjajoče temne lise. Pege tudi nekateri imenujejo ogrce, ki se po obrazu pojavljajo, zlasti pa poleg nosa in na sencih in čelu.

Kaj je pri Vas ne morem iz Vašega pisma spoznati. Sporočite in opišite, kake vrste pege so to!

Savinčanka. Vprašujete, koliko bi stala operacija takozvanih polipov v nosu, kje in kako je to mogoče izvršiti. Da-li je nevarna operacija te vrste. Zdravnik Vam je

rekel, da za to Vašo bolezen ni pomoči in sedaj zveste, da se vendar temu da pomagati in celo potom bolniške blagajne. Toda Vi želite le bolj privatne operacije, ki pa jo, če bi šla v »jurje«, Vi ne bi zmogli. Vsled teh »polipov« da vi ne morete izgovarjati sš, cč, zz.

Na to Vam svetujem, da se zaupate specijalistu, ki bo najprej ugotovil, kaj je na tem in če so res samo polipi. Sami polipi so brza in nenevarna operacija, le par dni bolnice, pa ste rešeni. Oddelek za nos in grlo in ušesa Vam bo tu gotovo pomagal. Dnevno a 30 Din in to Vas bo rešilo morda hitro Vaše nadloge.

P. V. iz J. Kaj je to, da se Vam po obrazu delajo luknjice večje in manjše; vse so nastale v 4 mesecih; tako vprašujete na kratko. Morda so ogrci, ki ste jih iztisnili iz kože, morda posledice kakih abscesov, morda od koz, morda od česa drugega. Po vejte natančneje, kake luknjice; ali so same nastale ali ste kaj stiskali, ali je bila kaka gnojna rana ali kaj. Včasih pa luknjice pokaže le kako povečevalno steklo ali ogledalo po koži. Poročajte, da Vam morem svetovati!

N. N. Pred 3 leti ste si po nesreči zlomili desno nogo v členku. Po gipsu, ki ste ga imeli 6 tednov, je noga negibljiva, zatekla in vroča in na tem mestu imate velike bolečine. Poleg tega Vam močno rentgenološko ugotovljena ploska noga dela velike težave; nošenje vložka, masaža, elektrizacija, kopeli so vam priporočali. Čez tri mesece bi morali zopet na pregled v bolnico, če bi bilo treba kaj ukreniti. — Vsi obupani ste nad nogo in v bolnico niti šli niste. In kaj jaz svetujem. Skrbi Vas, ker je noga tanjša za 2 cm. Debela ste, 84 kg tehtate in rada bi postala bolj suha, da bi noga ne imela toliko nositi, in če dobite zdravila, da bi shujšali.

Kar se tiče zlomljene desne noge v sklepu, vedite, da je to dolgotrajna zadeva. Ne smete obupati in prenehati z dnevnimi kopelmi, masažo in elektrizacijo. Poznam ženo, debelejšo kot Vi in je tudi imela slično nezgodo. Noga se ni premikala, niti hoditi ni mogla. Po 3 mesecih, ko ni bilo bolje, je že obupavala kot Vi in na moj nasvet je začela pošteno: dnevno 2 krat kopelj po 20 minut, nato vedno masažo po kopeli in 2—3 kratno elektrizacijo. 3 mesece je tako delala in sedaj po pol leta

že stopa in nogo pregiblje. Seveda se po masaži in kopeli pošteno trudi, da ji maser nogo tudi premika gori in doli in vrti na vse kraje, vedno bolj in četudi boli — in vpije včasih, nadaljuje pa le in uspeh je dober, počasi seveda, toda sigurno. Pol leta ali eno leto ni nič za zdravljenje take noge, treba tudi včasih preko te dobe nadaljevati kopeli, masažo, elektrizacijo pasivno, to je od maserja (onega, ki masira) izvršeno premikanje noge v skočnem členu in hoja. Ali se ne bi tudi Vi tako vadili v potrpežljivosti? Dvojen dobiček boste imeli. Navadili se boste prvič potrpljenja, ki ga v življenju toliko potrebujemo in se ga enkrat človek mora naučiti in drugič nogo boste spravili v tir, da Vam bo služila enkrat, vsaj v taki meri, da bo shajati mogoče.

Da bi pa poskušali postati drobnejša? Čemu? Če Vam narava ob priprosti kmečki hrani da tako dober tek in dobro prenavljanje hrane bodite hvaležni Bogu za to. Koliko revežev je, ki jim nobena hrana nič ne zaleže, so slabo ohranjeni in podležejo vsaki bolezni takoj. Dobro ohranjen človek pa boleznim, pred katerimi ni nobeden varen, lahko pošteno kljubuje in jih premaga veliko lažje kot slabo prehranjeni ljudje.

Noga bo pa tanka vedno bolj, čim manj bo masaže, kopeli in hoje. Če jo hočete spraviti v red na prejšnjo debelost, nadaljujte torej s kopeli, masažami, elektrizacijo in hojo, pa tudi če treba par let.

A. J. Perioda je 2—3 dni za Vašo starost dosti dolga. Ko bo organizem v redu, bo tudi perioda sama od sebe prišla v red. Če bo srce, čez katerega tožite v redu, bo tudi za periodo hitreje red. Razburljivi in hitro utrudljivi ste in nervozni, v obraz rdeča, v noge pa mrzla. Da, da, ste iz one skupine živčne narave, kakor so bile v Vigredi že popisane, vagotonični se pravi, da so taki ljudje. Splošna okrepitev (ne pa shujšanje) naravno življenje, počitek in delo, razvedrilo in delo, skrb in resnost, veselje in zopet resno delo, vse v mirnem zaupanju v svoj cilj, ki ga imate v življenju in ki naj Vam lebdi pred očmi, to Vas bo vleklo preko težav časa in slabe volje in videli bode, da bo šlo.

Od časa do časa seveda je pa treba posveta z resnim in izkušenim zdravnikom. Z mrzlimi nogami pa ne hodite v posteljo.

Škof tople vode, pa obe noge notri, pa bodo vroče, da bo kaj in takoj na to v posteljo. Tudi mrzle polive poleti začeti je dobro in zdravo za take ljudi, vagotonične.

DELO NA VRTU SREDI APRILA DO SREDE MAJA.

Vendar smo dočakali zopet lepe dneve, ko človek z veseljem stopi na vrt, ne samo zaradi dela, ampak zaradi užitka. Vse je že v zelenju in cvetju. Pomladna povrtina, ki smo jo nasadili deloma že v marcu in pozneje že v aprilu, je v bujni rasti. Cvetlice pa, ki so dolgo čakale sonca, so prišle vendar tudi na svoj račun in se prav lepo razvijajo.

Gospodinja se je razveselila, ker ji je mogoče, da svoje jedilnike izza zime vendar že lahko nekoliko izpremeni. Prva povrtina že prihaja na vrsto, da jo uporabljajo. Vsa družina je komaj dočakala, da pride prvo zelenje na mizo. Že motovilec, potem regrat, kreša, bobovnik in druga pomladna solata je bila v tem oziru prva. Tudi berivka se je že skoro udomachila in jo družina kar težko pogreša, če ni vsak dan na mizi. Vsi pa že komaj čakajo, kdaj se bo nasajena solata začela zavijati v glavice, da bo potem solata res na dnevnem redu.

Splošno pravilo za pripravljanje salate: dobro izbrane in otrebljene salatne liste je treba temeljito oprati, pustiti, da se odcede, pa je ne stiskati ali celo zmečkati, potem pa pripraviti za na mizo šele neposredno tedaj. To pa zaradi tega, ker kis mlado salatno listje opari, da postane neznačno in prozorno. Dobro je, da gospodinja salato pravilno meša. Zato naj porablja velike, najbolj lesene vilice, s katerimi salato temeljito in večkrat obrača v zmesi kisa in olja, ki se navadno stečeta na dno posode. V pomladnih mesecih je najprimernejši dodatek na salato zelen česen, ki je poleg dobrega okusa tudi zelo zdravilen.

O pripravi druge zelenjadi je Vigred že večkrat pisala in naj bi se Vigrednice ozrle po pomladnih številkah Vigredi prejšnjih let.

Glavno delo na vrtu je pa v tem času pletev in zalivanje. Lahko rečemo, da vrt ni nikoli opravljen. Komaj si priplela do

zadnjega konca, že je treba pričeti na prvem, z zalivanjem, pa je treba vsak dan iznova pričeti. Važno je, da vemo, da kakor vročemu človeku tudi vročim rastlinam ne prija ledeno mrzla voda; zato je primerno, da jo postavljamo v posodah na sonce ter zalivamo s postano vodo. Vedeti moramo tudi, da je dežnica pač najboljše vodo za zalivanje, zato jo dobra vrtnarica prav pridno zbira, da jo ima skoro od enega dežja do drugega.

Koncem maja bodo tudi že nekatere grede prazne, vsaj one, ki smo jih oropali salatnih glavic, ali redkvice, ali podobne zelenjadi. Važno je, da take grede hitro prekopljemo ter jih uporabimo za sajenje kakršnihkoli novih sadik.

VPRAŠANJA IZ GOSPODINJSTVA.

Odgovor A. B., ki je v zadnji številki Vigredi vprašala, kako naj bi snažila tlak v veži, da ne bi izgledal tako neznačen.

Razne vrste kamnitega, takozvanega »šamot«-tlaka je najlepše in najbolj snažiti s čisto vodo in milom. Seveda ga ni zanemariti, da bi ga n. pr. umivali komaj vsako četrletje, ampak ga je treba vsaj z mokro cunjo obrisati vsak dan, ali celo večkrat, kadar je za to potreba. Ob večjem snaženju je treba, če se to ni zgodilo že sproti, pregledati kakšni madeži so na tlaku. Če je kuhinja tlakovana s »šamot«, tedaj ni izključeno, da pridejo tudi mastni madeži na tla in te je treba takoj odpraviti. Tako umazan tlak se sme snažiti tudi s salmijakom, ki odvzame madeže, potem pa celotno ploskev enakomerno osnažiti, zdrgniti, zribati, kakor je to navada. Barve takega šamot tlaka so pristne t. j. ne oblede in ne izrabijo se, zato se čudim, ko pravite, da je vaš tlak tak, kakor izpran predpasnik. Morebiti je bila to kaka manj vredna vrsta tlaka, ki so jih svoj čas, ko so prišli razni taki vzorci v porabo in je zaradi tega bil izdelan iz kakšne slabše snovi ter je zato tudi barva popustila. Če je to starejša vrsta tlaka, Vam svetujem, da se spravite nadenj o priliki z dobro a milo milnico, kar bo gotovo napravilo svoje. Potem pa poročajte, kako Vam je to uspelo. Med tem časom pa bo morebiti še katera Vigrednica iz svoje prakse povedala kaj boljšega kot sem pa mogla jaz.

M. B.

DOBRE KNJIGE

V Jugoslovanski knjigarni dobe Vigrednice jako lepo in poučno povest iz vojne dobe. Spisal jo je A. Remec in se imenuje »Andrej Košuta«. Povest je izšla v Gorici, pa je lepa in privlačna in zasluži, da jo tudi naši ljudje čitajo. Posebno bo Vigrednice zanimala Francka, ki je vseskozi ostala Andrejčku v spominu, tudi v vseh grozotah vojne in zapeljevanjih življenja. Ker je cena samo Din 16.-, jo bodo Vigrednice gotovo rade kupile.

V zalogi Mohorjeve knjižnice je izšel kot 62. zvezek celotni življenjski dogodek mladega dekleta iz pariške družbe, ki ji pa postane življenje v salonih zoperno in brezpomembno ter se zato obrne med uboge in bedne. Je to silno lepa povest z naslovom »Ljubezen in dolžnost«. Knjiga stane broš. Din 12, vez. Din 20.- Vigrednicam toplo priporočena.

Kot 63. zvezek iste knjižne zaloge je izšla prva slovenska turistovska povest »Čez steno«, ki jo bodo čitatelji in čitateljice Vigredi prav radi čitali. Stane broš. Din 28.-, vez. Din 40.-

Dobrodelno društvo Varstvo v Ljubljani, Dunajska c. 17., je izdalo prvi zvezek zbirke narodnih pesmi pod imenom »Dobrepolje in okolica«. Celotna zbirka bo izšla v treh zvezkih, vsak bo obsegal okrog 40 pesmi. Prvi zvezek je izšel in ima besedilo in note res jako lepih starih pesmi, ki jih naše stare matere gotovo še pomnijo. Priporočamo, da kupijo to zbirko zlasti one Vigrednice, ki sodelujejo pri pevskih zborih. Cena zvezku je Din 10.-

Tiskovno društvo v Kranju je pričelo izdajati, kakor smo že zadnjič na tem mestu omenili, lepe in bogate igre. Kdor naroči z Din 60.- dobiva mesečnik in štiri knjige. Zdaj je v načrtu to-le: 1. »Za pravi ljudski oder«, Idejne smernice naših ljudskih odrov. 2. »Slovenski pasijon« (po rokopisu pasijonske procesije v Škofji Loki iz leta 1797) v prologu, 14 slikah in zaključnem zboru. 3. »Igra o izgubljenem sinu«. Misterij iz 16. stoletja, prirejen s posebnim ozirom na predstave pod milim nebom. 4. »Dvoje duhovnih iger« (Theophilus in Anima). Pripravljenih pa ima založništvo tudi še več drugih, ki jih bo izdalo, če bo le dovolj naročnikov. Ker so Vigrednice kakor vemo tudi prav dobre

igralke, jim prav toplo priporočamo, da postanejo naročnice »Ljudskega odra«.

O. Romuald (1721)-Kuret, »Slovenski Pasijon«. Po rokopisu škofjeloške pasijonske procesije iz leta Gospodovega 1721. Besedilo p. Romualda predelal in za današnji oder priredil Niko Kuret. Prolog, predigra, štirinajst slik in zaključni zbor. Glasbene vložke uredil msgr. Stanko Premrl, ravnatelj stolnega kora v Ljubljani. Redno izdanje »Založbe ljudskih iger« v Kranju za 1934. Cena 20 Din (za naročnike izdanj 15 Din).

Besedilo škofjeloške pasijonske procesije iz l. 1721, ki ga je objavil l. 1916 dr. Mantuani v »Carnioli«, je doživelo priredbo za moderni oder. V času, ko drugod vstajajo iz zaprašenih knjižnic stari teksti in jih sodobni prireditelji vračajo modernemu odru (primerjaj samo snov »Slehernika«!), je prav, da je najstarejši ohranjeni slovenski teaterski tekst otela pozabljenju »Založba ljudskih iger«. Knjižica vsebuje poleg uvoda izredno izčrpno navodilo za uprizoritev z načrtom in slikami krstne predstave v Kranju 1932. Glasbeni vložki so izšli posebej (Din 10) v uredbi msgr. Stanka Premrla in se naročajo pri »Založbi ljudskih iger« v Kranju.

V založbi Jugoslovanske knjigarne v Ljubljani je izšla v zbirki »Kosmos« knjiga dr. Aleksandra Bilimovič »Uvod v ekonomsko vedo«. Knjiga obsega 200 strani in stane broš. Din 60.— vezana Din 80.— To je knjiga narodnega gospodarstva in obravnava vsa uvodna vprašanja ekonomske vede. Zato bo knjiga koristila ne samo slušateljem pravne fakultete na univerzi, ampak tudi vsem, ki se bavijo z gospodarskimi vprašanji. Tudi med Vigrednicami bo marsikatera, ki jo bo ta knjiga zanimala.

V drugi številki Vigredi smo priporočali »Plemiško gnezdo« Ivana Turgenjeva. Danes moramo priporočiti njegovo drugo znamenito delo »Lovčevi zapiski«, ki je izšla v Jugoslovanski knjigarni v zbirki leposlovne knjižnice v dveh delih. Vsak del stane vezan Din 55.—, broširan Din 45.— Vse vigrednice, ki se zanimajo za rusko književnost bodo knjigi z užitkom čitale.

AKO GRE ZA ZAVAROVANJE
pride v poštev le

V z a j e m n a zavarovalnica

V LJUBLJANI, Miklošičeva c. 19

1. požar, vlom, nezgode, jamstvo, kasko, steklo, zvonovi.
2. doživetje, smrt, rente in dote v vseh možnostih; posmrtninsko zavarovanje »Karitas«.

Zavarujte sebe in svoje imetje
edino pri naši domači
slovenski zavarovalnici.

»Dekliški oder«

V založnistvu Vigredi je petero zvezkov Dekliškega odra, ki vsebujejo nastopne igre z ženskimi vlogami:

II. zvezek: **PASTORKA**. Drama v petih dejanjih.

SESTRI. Božična slika v enem dejanju.

ŽIVELA TELOVADBA. Vese-
loigra v enem dejanju. Cena
Din 12.—

III. zvezek je posvečen materinskemu
dnevu in vsebuje 19 deklamacij
za materinski dan in kratke
prizorčke:

**POTRPETI JE TREBA Z
OTROKI**.

PISMO

MATERIN ZAKLAD

MOČNA MATI

MATERINSKA LJUBEZEN

Cena Din 10.—.

IV. zvezek: vsebuje 5 daljših in kraj-
ših iger namreč:

ZA SREČO. Igra v treh de-
janjih.

ANGELA. Božična igra v pe-
tih slikah.

URE NA RAZPOTJU. Prizor
za Silvestrov večer.

PAMET JO JE SREČALA.
Burka v treh dejanjih.

KAKOR VIDITE... Veselo-
igra v štirih slikah. C. Din 16

V. zvezek: **SV. ELIZABETA**. Igra
v petih dejanjih. Cena Din 7.—

VI. zvezek vsebuje tri igrice:

**ZADOVOLJNOST OSREČU-
JE**. Božična igra v enem de-
janju.

GRBAVKA. Misijonska igra.

PRED JASLICAMI. Božična
igra v dveh dejanjih Din 7.—

Z A L O Ž B A V I G R E D I

Ljubljana, Masarykova 12.

Vigred 1929, 1930, 1931, 1932, 1933
à Din 25.—

Mati vzgojiteljica. — Din 16.

Med pomladjo in poletjem. — Din 10.

Henoh Arden. — Din 8.